

بازار

بازار در زبان پهلوی (واکار) و (وازار) و در ترکیب هایی مانند
وازارگ (بازاری) و وازارگان (بازرگان) و در پارتی بصورت واژار
آمده است و به معنای محل داد و ستد و اجتماع است . اما امروزه
بازار به مجموعه های مختلفی اطلاق می شود که علی رغم دارا بودن
ویژگی های زمانی، مکانی و ساختاری متفاوت، در همگی آنان دادو
ستد جریان دارد. در این مبحث و طرح، آنچه از بازار مورد نظر
ماست، تنها معماری سنتی بازار در دوره اسلامی (مجموعه دکان هایی
که در فضاهای سرپوشیده به یک دیگر متصل میشود و یا کوی و
راسته سرپوشیده ای که در دو سوی آن دکان ها ساخته شده است به
اضافه بناهای وابسته به آن، همچون سرا، تیمچه و...) می باشد که از
معروفیت جهانی برخوردار هستند.

بازار یزد

Photo: Hamid Najafi

خود بازار سابقه چند هزار ساله در تمدن ایران و جهان دارد. از همان هنگام که انسان موفق به تولید محصول بیشتر از نیاز خود گردید و به فکر مبادله آن با دیگر محصولات و تولیدات مورد نیاز افتاد، مراحل شکل گیری بازار (هرچند به صورت ابتدایی) آغاز شد.

برای این منظور ابتدا فضاهای بازی در مجاورت روستاهای بزرگ به این کار اختصاص داده شد که در فصولی از سال به تدریج در روزهایی از هفته، محل اجتماع، داد و ستد و مبادله منطقه می شد.

سپس با گسترش جوامع و مبادلات، زمان، مکان، شکل و ساختار آن نیز دچار تغییرات و تحولات تکاملی گردید و به تدریج از حالت موقت به دایمی و از وضعیت فاقد سرپناه و معماری به ساختارهای معماری متشکل و دائمی تبدیل گردید.

بازار از دوره کهن تا ماد

پیشینه سکونتگاههایی که اقتصاد آنها بر تولید صنایع دستی و بازرگانی متکی بود به حدود ده هزار سال پیش می رسد. براساس اطلاعات تاریخی یکی از سکونتگاههایی که اقتصاد آن به کشت غلات و دامداری متکی بود و به مرحله یکجا نشینی رسیده بود، سکونتگاهی نزدیک به کرمانشاه بود که پیشینه آن به 9000 سال قبل می رسد. نمونه هایی از سکونتگاههایی که اقتصادشان بر صنایع دستی متکی بود در نقاط متفاوت ایران یافت شده از جمله

تپه زاغه (اواخر هزاره 7 ق.م)

تپه سیلک و حسنلو (هزاره ششم ق.م)

تل ابلیس، تپه یحیی، (کرمان هزاره پنجم ق.م)

شهداد (هزاره چهارم ق.م)

شهر سوخته هزاره سوم ق.م

سکونتگاههای عیلامی هزاره چهارم ق.م به بعد

در این سکونتگاهها شواهدی مبنی بر وجود کارگاههای صنایع دستی و فضاهاى بازرگانی مشاهده شده است

بازار از دوره ماد تا آغاز دوره اسلامی

- امپراتوری هخامنشی برای اداره سرزمین های وسیع زیر سلطه خود و سهولت مبادلات سکه های طلائی به نام دریک و سکه های نقره ای به نام سیکل ضرب کرده بود.
- در متن های این دوره بره برخی از انواع مالیات ها از جمله عوارض دروازه، باج بازار، و عوارض بندر اشاره شده که نشان از روابط اقتصادی و اجتماعی گسترده حتی با سایر کشورها است.
- همچنین گزنفون به وجود کارگاهها و آموزشگاههای وابسته به حکومت که دور از بازار بوده اند اشاره کرده است

اقتصاد پارتیان بر کشاورزی و بازرگانی استوار بود و انحصار بازرگانی بسیاری از انواع کالاها را بین شرق (چین و هند) و غرب (روم و یونان و سایر نواحی) در اختیار داشت و در امتداد مسیرهای مهم تجاری شهرها، انبارها، بازارها و کاروانسراهایی ساخته شده بود.

در نقشه شهر دورا اورپوس 165-256 میلادی بازار و جایگاه آن در کنار یکی از محورهای اصلی شهر بخوبی آشکار است که از یک دروازه تا دروازه دیگر کشیده شده.

در دوره ساسانیان شهرهای بیشماری ساخته شد و روابط بازرگانی ایران با همسایگانش توسعه یافت و بازار به یک فضای مهم شهری تبدیل شد. هر کدام از پیشه‌وران مانند زرگران، نقره‌سازان و جواهرسازان برای خود صنف و رئیس صنف داشتند و در برخی از متون مربوط نیز به وجود بازار و میدان در شهرهای ساسانی اشاره شده است.

معماری بازارهای سده نخستین اسلامی - **به ویژه از نظر سازه‌های طاقی** - متأثر از معماری دوره ساسانی است.

بازار در دوران اسلامی

- شهر نشینی در دوران اسلامی گسترش یافت و بسیاری از شهرها **فضایی باز** برای کسب و کار در نظر گرفتند که فروشندگان به آنجا رفته و بساط خود را در هر جایی که می یافتند پهن می کردند و تا هنگام شب در آنجا بودند.
- به تدریج و با گسترش یافتن این شهرها کم کم فضاهایی بصورت **دکان** های ساخته شده در بازارها احداث شد و **بازارهای دائمی** شکل گرفتند.
- با توجه به **آب و هوای ایران** – شدت گرما و سرما و دیگر عوامل نامساعد جوی- ساخت **بازارهای سرپوشیده** بدان صورت که امروز شاهدیم، راه حل بسیار شایسته ای برای ایجاد **محیط مناسب** جهت داد و ستد و همچنین فراهم ساختن **آسودگی خاطر** برای خریدار و فروشندگان بوده و از طرف دیگر **تأمین امنیت، کنترل و نظارت** بر این بازارها به راحتی صورت گرفته است.

قرن اول هجری دوره درخشانی در توسعه بازارهای شهری ایران نبود زیرا هیچ حکومت قدرتمندی در ایران هنوز شکل نگرفته بود. از قرن سوم به بعد با روی کار آمدن حکومت های ایرانی و توسعه فعالیت های اقتصادی و عمران شهرها بازارها بطور قابل ملاحظه ای شکل گرفتند.

طاهریان، دیلمیان، سامانیان، غزنویان و سلجوقیان حکومت های مقتدری بودند که در رشد و شکوفایی فرهنگ و هنر ایرانی تلاش کرده بودند. در منابع تاریخی قرن های 4 تا 6 قمری مطالب فراوانی در مورد افزایش تولید صنایع دستی و صادرات آن به سایر شهرهای بزرگ نوشته شده.

در طی حمله مغول در قرن 7 بسیاری از شهرها ویران و رشد اقتصادی کشور دچار انحطاط شد. ایلخانان با تدابیر برخی وزرای ایرانی اصلاحاتی در زمینه شهرسازی و رونق اقتصادی و اجتماعی صورت دادند.

مثلا ربع رشیدی سی هزار خانه، هزار و پانصد دکان، بیست و چهار کاروانسرا، و مساجد، حمامها، کارگاههای رنگرزی، دارالضرب و کارگاههای کاغذ سازی داشت.

در دوره تیموریان اقداماتی عمرانی در برخی نواحی کشور به ویژه شرق مانند سمرقند و بخارا، مرو، هرات و مشهد و برخی نواحی بزرگ دیگر ایجاد شد.

در دوره صفوی گسترش بازرگانی خارجی دلیل رونق تولیدات داخلی شد و منجر به ساخت و توسعه بازارهای بزرگ در شهرهای اصفهان، تبریز، مشهد، قزوین و شیراز گردید. راسته های جدید و همچنین شمار زیادی کاروانسرا در کنار هر کدام از بازارهای قدیمی ایجاد گردید.

تبریز پس از اصفهان مهمترین شهر بود که شمار دکانهای آن در سال 1050 هجری 7000 بوده است.

پس از صفویه اقدامات مهمی در زمینه توسعه فضاهای شهری و بازارها صورت گرفت فقط در زمان کریم خان بازار بزرگی در شیراز طراحی و تعدادی کاروانسرا در آن ساخته شد

بازار قزوین

مجمع بازار و شهرهای قدیمی ایران علاوه بر کارکردهای اقتصادی و تجاری، در زمینه های مختلف اجتماعی، مذهبی، سیاسی نقش غیر قابل انکاری داشته و به همراه مساجد جامع، بخش مهم و مرکزی شهرهای قدیم و دروازه اصلی شهر، مسجد جامع و میدان اصلی شهر شکل گرفته و به تدریج گسترش می یافت. وضعیت، وسعت و رونق هر بازار در ارتباط مستقیم با وضعیت، وسعت و رونق شهر قرار داشت.

با گسترش بازار نیازهای جدیدی به وجود می آمد که منجر به پیدایش فضاها و بناهای وابسته ای در مجموعه بازار می گردید، از جمله سرا یا خان، تیمچه، خان بارها و بناهای حکومتی را به وجود آورده است. بازارها در شهرهای قدیم معمولاً در ارتباط با راه های مرتبط به بازار (ضرابخانه، تشکیلات نظامی)، کارگاه های تولیدی و خدماتی و بناهای عمومی دیگری چون مسجد، حسینیه، آب انبار، حمام، قهوه خانه و غیره بوده است.

بازار های اولیه بیشتر متشکل از یک راسته اصلی یا دو راسته عمود برهم، با بناهای مجاور بوده که به تدریج در محور طولی و گاه در همه جهات گسترش می یافته اند.

بازار هایی که بیشتر در جهت طولی و راسته بازار گسترش می یافت، همانند بازار زنجان و خوی، متأثر از آب و هوای سرد منطقه بود. بازار های طولی دارای یک راسته اصلی و چند راسته فرعی است اما انواع دیگر می توانند چند راسته اصلی و تعداد زیادی راسته فرعی داشته باشد.

مجموعه بازار هایی که در طول شکل گرفته اند (بازار اصفهان، بازار تهران، بازار تبریز و...) طبیعتاً از نقشه و طرح خاصی برخوردار نیستند اما بازار هایی که در دوره خاص ساخته شده اند (بازار وکیل شیراز، بازار لار، بازار گنجعلی خان کرمان و تعدادی بازار های شهرهای کوچک)، از طرح و نقشه نسبتاً منسجمی برخوردارند.

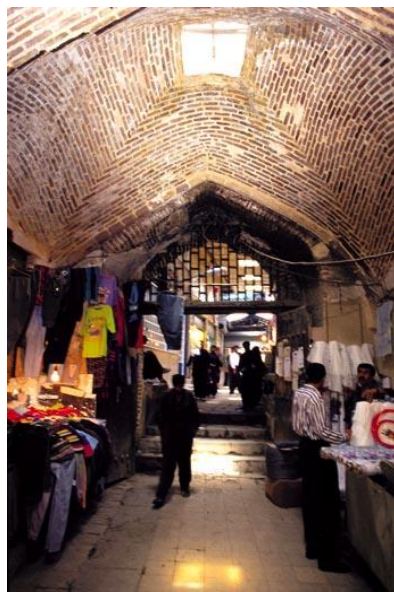
بخش ها و راسته های مختلف بازار با توجه به
صنفی که در آنجا فعالیت داشت نامگذاری می
شدند(مانند بازار کفاشان، مسگران، بزازان،
زرگران) و یا بر اساس بانی آن ها (مانند بازار
ساروتقی اصفهان، بازار گنجعلی خان، بازار امیر
تبریز) و یا بر اساس قومیت و کیش بازرگانان
(بازار تبریزی ها، بازار هندوها، بازار
زرتشتیان) و یا به مناسبت های دیگر.

یکی از مسائل مهم که در اکثر ابزارهای ایران عمومیت داشت، اختصاص هر کدام از بخش های بازار به صنف خاصی بود (راسته زرگران، مسگران، کفاشان و...).

برای این تقسیم بندی دلایل کاملاً منطقی وجود داشت که مهمترین آنها عبارت بود از: **اشتراک صنفی** و همجواری فعالیت های سازگار، **سهولت دستیابی خریداران** به جنس مورد نظر و **جلوگیری از سرگردانی** آن ها در مجموعه گسترده بازار، **نظارت و کنترل آسان بر صنوف**، **سهولت ارائه خدمات به صنوف و توزیع جنس به آن ها** و همچنین **سهولت برقراری ارتباط های صنفی** (ارتباط نزدیک می توانست آن ها را از جدید ترین اطلاعات و اخبار مربوط به صنف خود آگاه سازد و سبب رونق کارشان شود)

نقش اقلیم در شکل گیری بازار:

- از لحاظ کالبدی در اقلیم های مختلف تفاوت هایی بین بازارها وجود دارد.

بازار در کرانه جنوبی دریای خزر:

- به لحاظ رطوبت و بارندگی بسیار زیاد راسته های بازار غالباً فاقد طاق هستند فقط بام شیبدار حجره ها از دو طرف تاحدودی فضای بالای راسته ها را می پوشانند و در هنگام بارندگی مانع از ریزش باران بر عابرین می شود.

در کرانه شمالی خلیج فارس و دریای عمان :

- فراهم نمودن شرایط آسایش در بازار مستلزم جلوگیری از آفتاب گرم و سوزان و همچنین تسهیل جریان هوا در بازار است لذا مشاهده می شود که راسته های بازار در این مناطق دارای سایبانی مرتفع هستند .

بازار در نواحی کوهستانی و مرتفع فلات :

- در این مناطق خصوصاً در نواحی شمال و شمال غرب کشور به دلیل سرما و بوران راسته های بازار عموماً دارای طاق آجری با عرض کم و ارتفاع پایین تر از نواحی گرم و خشک ساخته شده اند .

بازار در دشت های فلات:

- در این اقلیم نیز مانند نواحی کوهستانی اکثر راسته های بازار دارای طاق با مصالح بنایی هستند. منتهی در اینجا به دلیل آنکه از لحاظ زیست اقلیمی گرمای هوا و تابش آفتاب بیش از سرمای زمستان مشکل آفرین است لذا طاق ها بلندتر، عرض راسته ها بیشتر و منفذهای بالای طاق ها بیشتر هستند.

نحوه شکل گیری بازار و شناخت اجزای تشکیل دهنده آن :

- بازار در همه شهر های ایران عمدتاً از دو حالت بیشتر خارج نبوده است :

my-architect.ir

حالت اول:

- این حالت مربوط به شرایطی است که بازار با توجه به تعریف آن در معماری ایرانی به گونه ای در **داخل شهر** ساخته شده است و مانند رودخانه ای است که در مسیر خود زمین های اطراف را سیراب می کند ، بتواند خود را در اکثر بخش های شهر قابل استفاده کند.
- در چنین شرایطی با توجه به وجود محله های مسکونی از قبل در جای جای فواصل بین آنها ، به تعداد لازم مسجد ، تکیه ، حسینیه ، سردابه ، حمام ایجاد می شد و در همین نقاط فضاهایی برای امکان تجارت که از مناطق دیگر به آنجا می آمدند ساخته می شد که این فضاها همان کاروانسراهای داخل شهر بوده اند. این کاروانسراها عمدتاً در خود سراهایی برای خرید و فروش مایحتاج مورد نیاز مردم شهر داشت . در این حالت شکل گیری بازار تابع فرم محله ها و بافت آن می گردید در نتیجه در اکثر موارد بازار ایرانی دارای مسیری متنوع و پیچ در پیچ بوده است . گونه ای از این حالت بازار اصفهان است.

حالت دوم:

- در این حالت کل یا بخشی از بازار یک شهر در دوره خاص و به دستور حاکم یک دوره منطبق با نقشه های موجود در آرشیو دربار، توسط معماران به گونه ای ساخته می شد که **بتواند نزدیکترین دسترسی را به دژ اصلی شهر و کاخ محل زندگی حاکم داشته باشد.** به همین دلیل بعضی اوقات هیچ سنخیتی با بافت و محله های شهری نداشته است. از این نمونه بازار سنندج است که در پایان دوره صفویه و با بهره گیری از نقشه های میدان نقش جهان ساخته شده است.

انواع بازار :

- ۱- بازارهای ادواری
- ۲- بازارهای شهری
- ۳- بازارچه ها

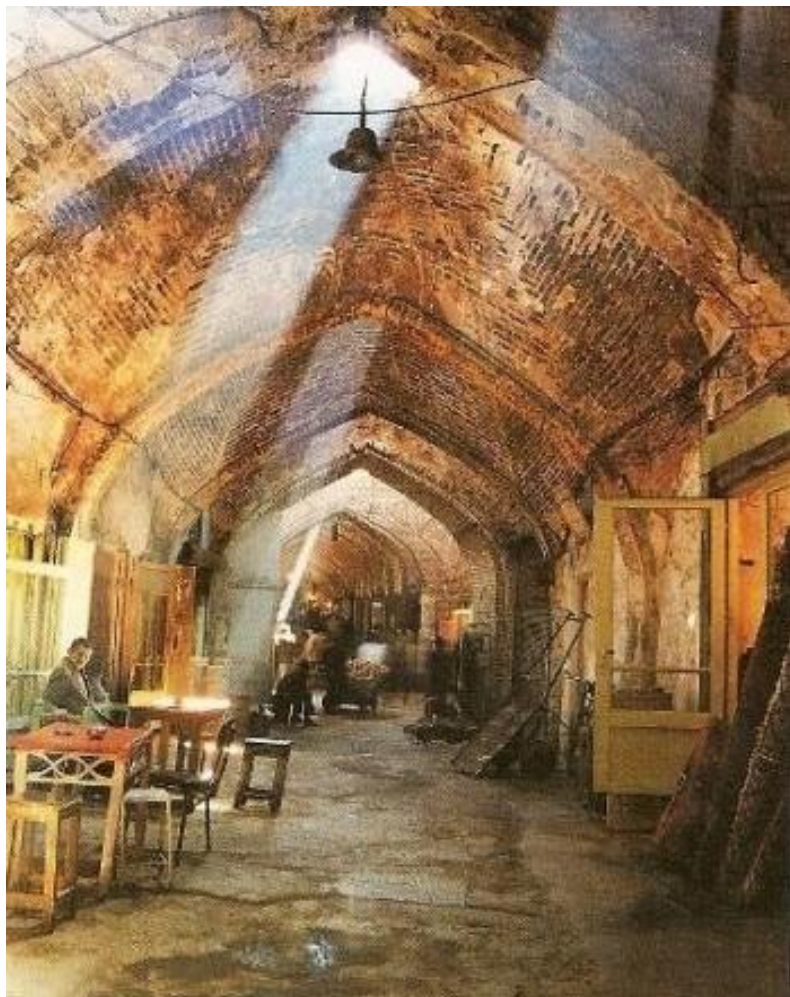
الگو ها و عناصر و فضاهای بازار

راسته اصلی

بازارهای اصلی غالباً به شکل خطی و در امتداد مهمترین راه و معبر شهری شکل می گرفته است. به همین سبب مهمترین بخش و عنصر اصلی یک بازار، راسته اصلی آن است. **یک راسته بازار در ساده ترین شکل با دکانهای واقع در دو سوی آن شکل می گرفت.** بسیاری از بازارها به تدریج ساخته می شدند و توسعه می یافتند و به همین دلیل امتداد راسته این بازارها به پیروی از صورت معابر غیرمستقیم بوده است. شمار اندکی از بازارها که توسط حاکم یا افراد خیرخواه ساخته می شد، مستقیم طراحی شده بود. **در امتداد یک راسته اصلی اصناف گوناگونی مستقر می شدند.** به این ترتیب که هر صنف در بخشی از راسته اصلی جای می گرفت. در بعضی از شهرهای بزرگ دو یا چند راسته اصلی به صورت موازی یا متقاطع پدید می آمد. در بازار تبریز نیز عمده ترین الگوی فضایی ترکیب حجره و معبر حرکتی است حدود 2800 حجره در دو طرف راسته ای به طول 5.5 کیلومتر استخوان بندی اصلی بازار را شکل می دهند.

راسته فرعی (رسته)

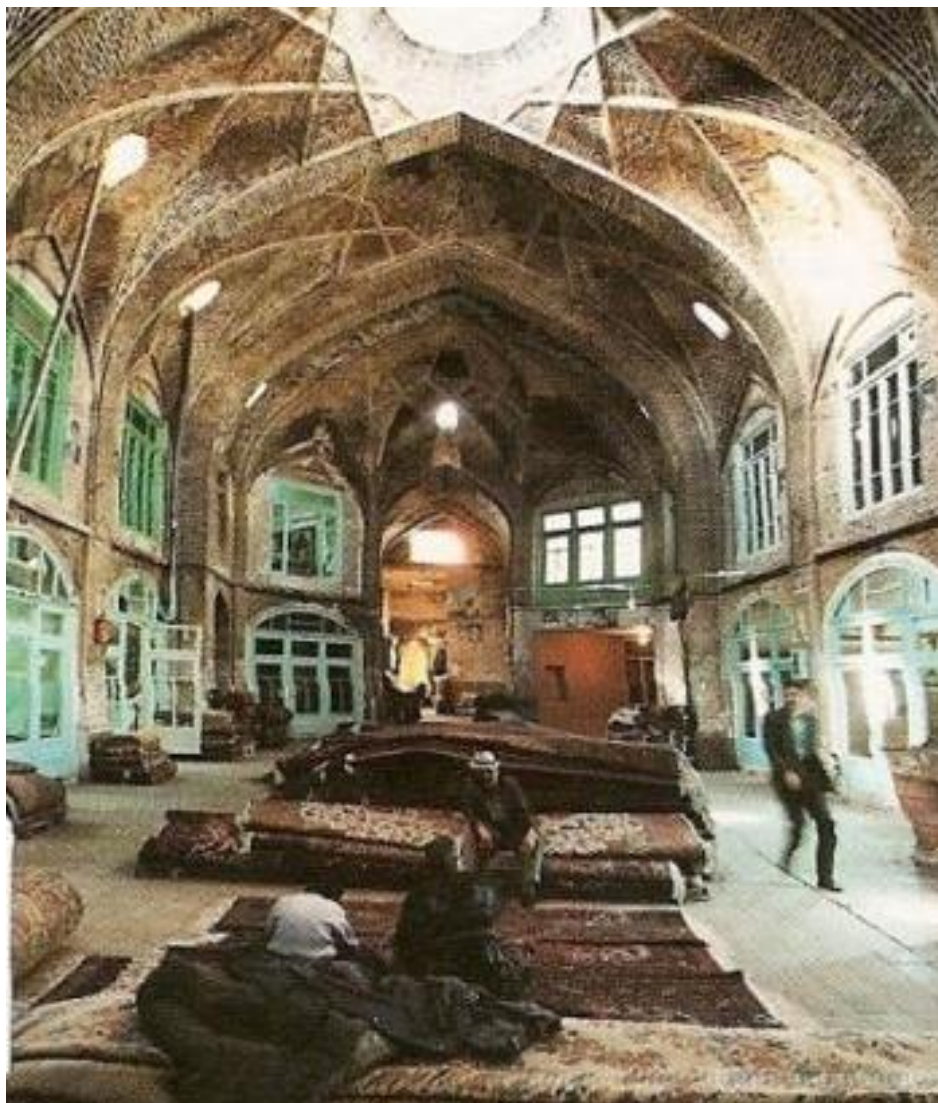
بازارهای شهرهای بسیار کوچک تنها از یک راسته اصلی تشکیل می شد اما در شهرهای متوسط و بزرگ افزون بر راسته اصلی، تعدادی راسته فرعی به صورت موازی یا عمود بر راسته اصلی پدید می آمد که **حاصل توسعه** بازار در **معايير فرعی بوده است**. شمار **معايير فرعی** در هر بازار به **رونق و توسعه فعالیت های اقتصادی** در آن شهر بستگی داشت. اغلب موارد راسته های فرعی هرکدام به یکی از اصناف یا پیشه وران اختصاص می یافت و کالای خاصی در آن عرضه می شد.

دالان

دالان یک فضای ارتباطی است که غالباً در فضاهای معماری به شکل خطی نقش رابط بین فضای بیرونی یا فضای درونی ساختمان یا تنها بین فضاهای درونی بنا را دارد. دالان در بازارهای بزرگ نیز یک فضای ارتباطی است و غالباً به صورت کوچه یا راسته ای کوچک و فرعی است که از یک سو به راسته ای دیگر و از سوی دیگر به یک کاروانسرا مربوط است و به طور معمول در دو سوی آن تعدادی حجره و دکان وجود دارد. در بازار تهران شمار زیادی دالان وجود دارد. دالان خونی در کنار سرای حاج حسین جدید که به عطاریها اختصاص دارد و دالان خان نمونه های مشهور دالان در تبریز هستند که در مجموع این بازار 15 دالان دارد

سرا یا خان

همان تجارت خانه بوده
است. نمونه جنس از آنجا
تحويل گرفته شده و در
جاهاى مختلف پخش مى
شده است. از سراهاى بزرگ
و مشهور مى توان به سراى
گنجعلى خان کرمان و سراى
وزير قزوین اشاره کرد.

خانبار یا کالنبار

محل انبار و کار روی جنس بوده است. جنسی که به وسیله چهارپایان حمل می شده، نمی بایست وارد بازار شود لذا اجناس از راهی موازی به نام پس کوچه در خانبارها خالی می شده است. خانبارها محوطه های بزرگی در پشت سراها بوده و در آنجا چند کارگاه دستی کوچک و انبار قرار داشته است.

قصصيه

به معنی سرای دراز است و صنعتگران و پیشه وران ظریف کار مانند زرگران ، گوهریان، سوزن دوزان و بزازان در آنجا به کار می پرداختند. قیصریه ها در داشته و محیط خلوت آن اجازه می داده است که کارهای هنری در آن انجام گیرد. قیصریه قزوین، قیصریه ابراهیم خان در کرمان، بازارچه بلند در اصفهان، قیصریه اصفهان و قیصریه وکیل شیراز از زیباترین قیصریه ها هستند.

Verh. Wauer, Thiescheys Museum, Berlin, 1901, July 17, 2001

3. *المسألة الأولى* : ما هو الفرق بين المبدأ والمفهوم ؟

© 2001 Blackwell Science Ltd *Journal of Internal Medicine* 250: 101–108

© 2002 The Authors
Journal compilation © 2002 Blackwell Science Ltd

چهارسو

محل تقاطع دو راسته اصلی و مهم بازار را چهارسو می نامند. در بعضی از موارد در محل برخورد دو راسته طراحی شده بازار غالباً فضایی طراحی شده به صورت چهارسو می ساختند که به سبب موقعیت ارتباطی آن، ارزشمند به شمار می آمد. چهارسوی بزرگ بازار اصفهان و چهارسوی بازارهای لار، تهران، کرمان و بخارا از نمونه های خوب باقی مانده به شمار می آیند. در برخی از دوره های تاریخی به پیروی از واژه عربی سوق به معنی بازار، به جای چهارسو از واژه چهارسوق استفاده می کردند

میدان

در کنار یا امتداد بعضی از بازارهای مهم در شهرهای بزرگ یک میدان شهری یا ناحیه ای وجود داشت، زیرا بازار مهمترین راه و معبر شهر بود و در بیشتر موارد با یک میدان شهری مرتبط بود. بازار بزرگ اصفهان با دو میدان سبزه میدان(میدان کهنه) و میدان نقش جهان مرتبط است. در کنار قسمتی از بازار کرمان، میدان گنجعلی خان قرار دارد.. سبزه میدان در کنار بخشی از بازار تهران بود و هنوز قسمتی از فضای آن باقی است. میدان خان یزد نیز از این نوع میدانها به شمار می آید. در بازار تبریز نیز میدان صاحب آباد نقش سبزه میدان را ایفا می کند البته بازاری نیز با نام دروازه ی گجیل نیز چنین وظیفه ای دارد.

میدان گنجعلی خان کرمان

میدان خان یزد

جلو خان

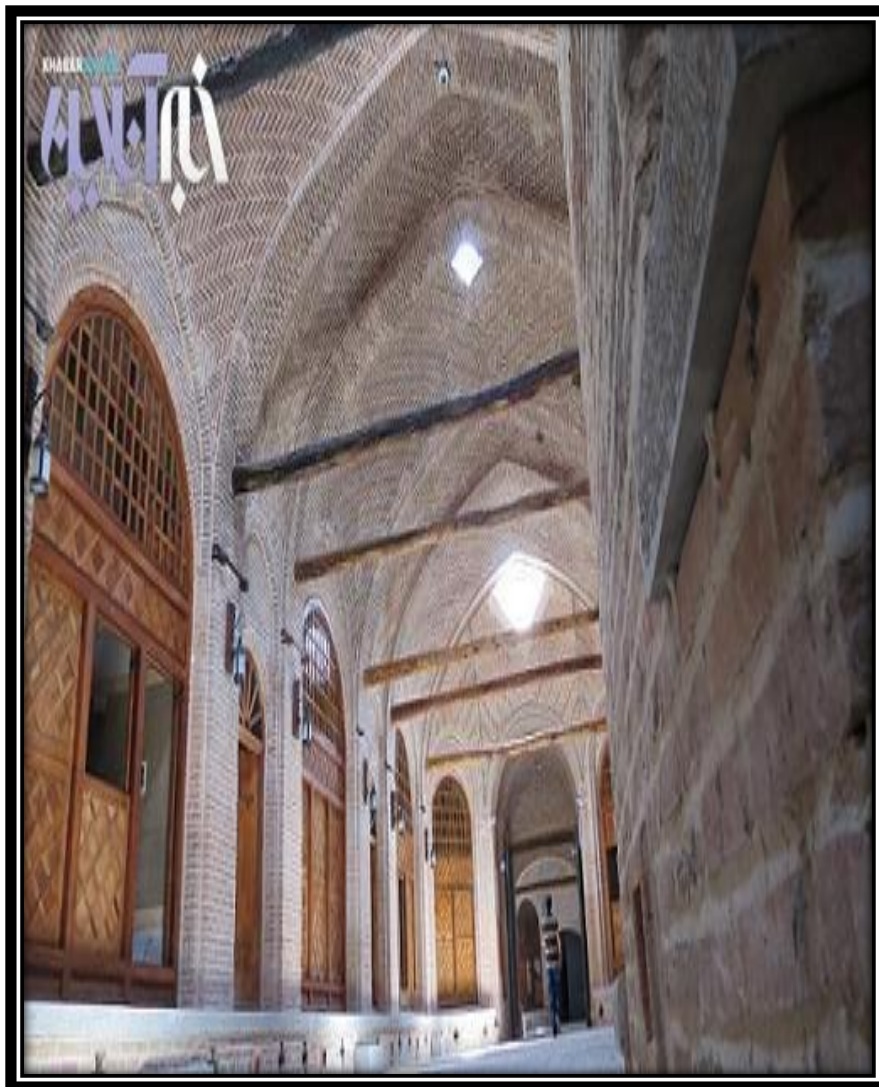
جلو خان به عنوان یک فضای شهری عبارت از فضایی ارتباطی به شکل یک میدانچه است که از چهار یا سه طرف محصور و دارای فضای ساخته شده است و به عنوان یک فضای ورودی، مکث و تجمع مورد استفاده قرار می گرفت. جلو خان اصلی مسجد امام در بازار تهران و جلو خانهای مسجد النبی در بازار قزوین که تا حدی تغییر یافته اند و جلو خان سردر قیصریه در بازار اصفهان از نمونه های باقی مانده به شمار می آیند.

حجره

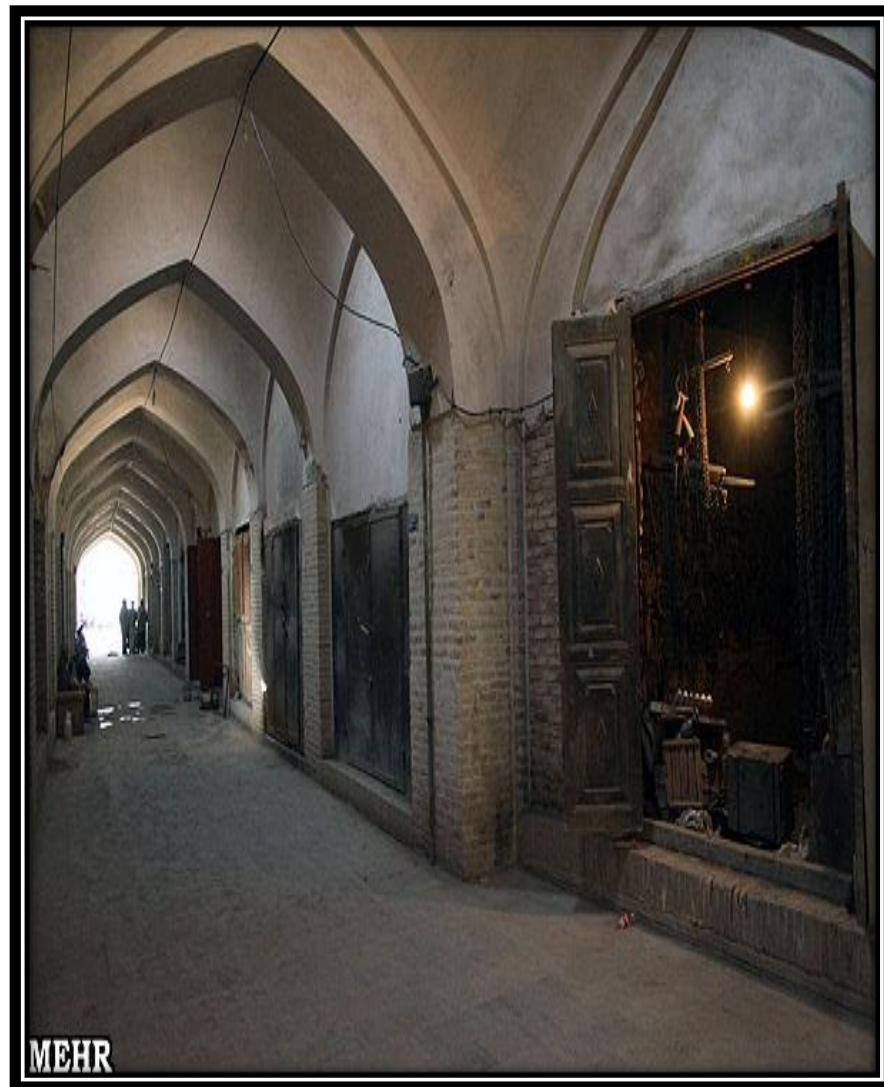
دکان یا حجره ساده ترین و کوچک ترین عنصر فضای بازار است. شماری از دکانها یا حجره ها وقتی به صورت خطی در دو سوی معبری قرار گیرند، یک راسته بازار را پدید می آورند. مساحت حجره ها بسیار متفاوت و به طور متوسط از ده تا بیست و پنج متر مربع بوده است. حجره های واقع در طبقه همکف و هم تراز با سطح معبر به طور معمول نقش یک مغازه یا دکان را داشت که کالاهایی در آن عرضه می شد، در حالی که حجره های واقع در طبقه فوقانی بازارهای دو طبقه بیشتر به عنوان دفترکار و فضای اداری یک تجارتخانه مورد بهره برداری قرار می گرفت.

بعضی از حجره های واقع در طبقه فوقانی بازارها نیز به عنوان کارگاه استفاده می شد. بعضی از حجره های بازار کمی (حدود هفتاد و پنج سانتیمتر) از سطح معبر بالاتر بودند. در این حالت در برخی موارد در زیر هر حجره یک انبار می ساختند. حجره های بعضی از پیشه ورانی که کالاهایی را تولید و سپس عرضه می کردند، نقش یک کارگاه را نیز داشت و اغلب در این حالت کف این حجره ها هم تراز سطح معبر یا اندکی پایین تر بود. بسیاری از آهنگریها، مسگریها و نجاریها چنین وضعی داشتند. بعضی از حجره ها افزون بر فضای اصلی، بخشی به صورت صندوقخانه داشتند. صندوقخانه فضایی واقع در انتهای حجره بود که با دیواری جداکننده از فضای اصلی حجره متمایز می شد.

مجره های بازار قزوین

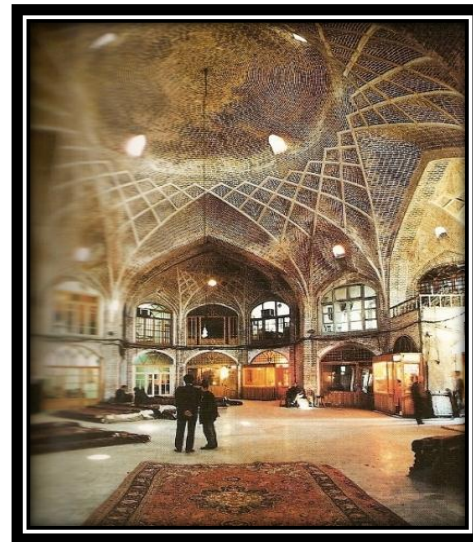
مجره های بازار کرمان

تیمچه

تیمچه از دیگر بخشهای جالب توجه بازارهای قدیمی بود که ظاهراً در مراحل متأخرتری نسبت به دیگر بخشها به وجود آمده و معماری آن نیز نسبت به دیگر بخشها تکامل بیشتری دارد. تیمچه فضاهای گسترده و سرپوشیده ای عمدتاً با طرح هشت ضلعی است که در دو و گاه سه طبقه ساخته شده و گرداگرد صحن مرکزی آن حجره ها و دکانهایی قرار گرفته است. فضای مرکزی و وسیع تیمچه با طاق و گنبد های مسقف شده و با کاربندی و مقرنسهای زیبا مزین می شده است. تیمچه بزرگ قم و تیمچه امینی کاشان درست در عصر انحطاط معماری ایران به صورت یک شاهکار نغز و هنرمندانه خودنمایی کرده اند. در تبریز نیز در مجموع 19 تیمچه وجود دارد

تیمچه ملک

مجموعه ها

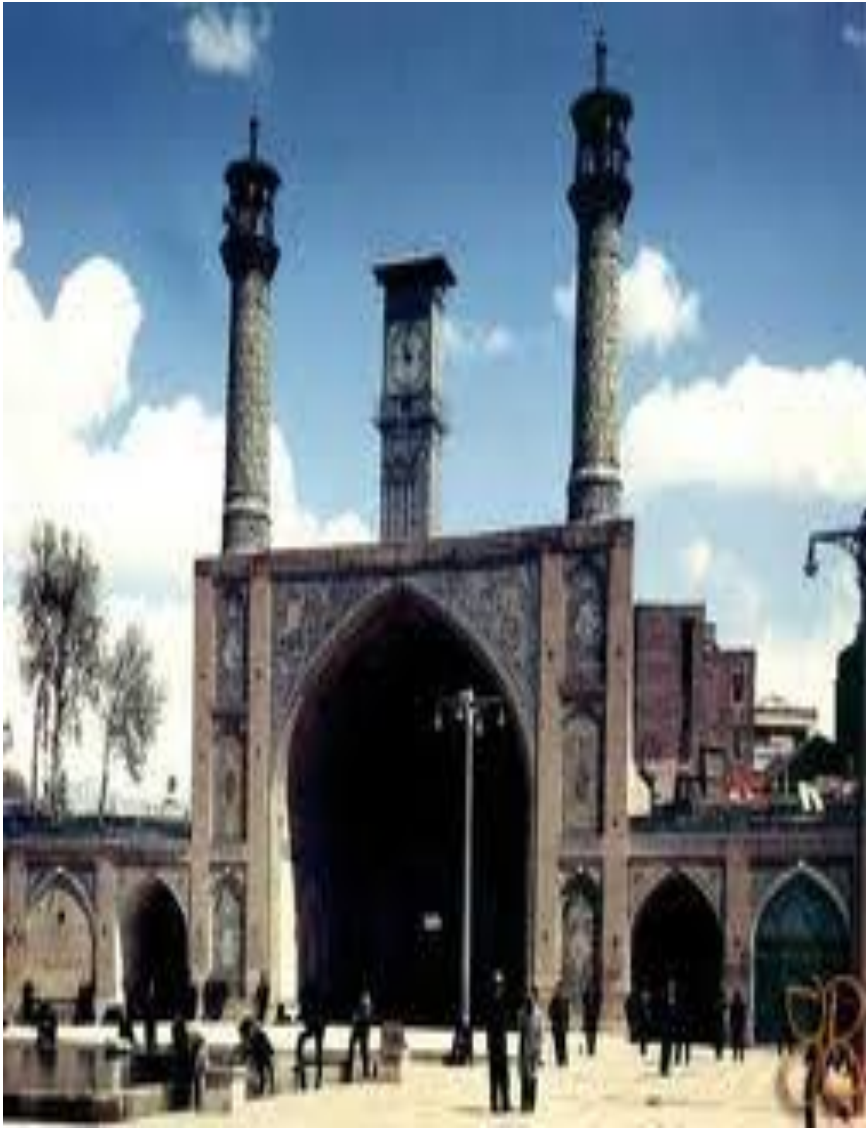
الگو هایی که در بالا ذکر شد در ترکیب با هم مجموعه ای را بوجود می آورند. رایج ترین نوع مجموعه ها ترکیب يك تیمچه يك سرا و يك راسته است مجموعه حاج شفیع در شمال بازار تبریز که به فروش فرش اختصاص دارد نمونه ای از این مجموعه هاست.

انواع پیچیده تر، از يك سرا و تعدادی تیمچه و راسته تشکیل شده اند که نمونه خوب آن در بازار تبریز مجموعه امیر است که شامل يك سرا دو تیمچه و دو راسته به نام های بازار امیر و پشت بازار امیر است. مجموعه ها می توانند انواع ترکیب ها را داشته باشند مثلاً مجموعه دو دری شامل سه تیمچه و يك سراست یا مجموعه حاج شیخ از سه تیمچه و يك دالان شکل گرفته است.

فضا های خدماتی بازار

مسجد

: مساجد مهمترين ابنیه بازار
هستند برخي از ان ها به صنف
خاصي تعلق دارند و مراجعان آن
به چند تیمچه و بازار محدود مي
شوند. اما مساجدي چون مسجد
جامع کارکردی شهري دارند.
مثلا در مجموعه بازار تبریز 17
مسجد در کالبد اصلي بازار وجود
دارد

تکیه و حسینیه : تکایا و حسینیه ها از اجزای اصلی بازار ایرانی اند حیاط باز این تکایا مانند میدان های محلی موجب تنوع فضایی در بازار ها می شوند در الگوی بسیاری از بازار های مناطق کویری این تکیه ها وجود دارند اما در بازار تبریز تکیه وجود ندارد اما نوع مراسم عزاداری در ماه محرم در شهر تبریز هم متفاوت است روز عاشورا نهایتاً دسته ها به بازار می روند و در تیمچه ها و راسته ها عزاداری می کنند تیمچه مظفر مهمترین مکان عزاداری در بازار تبریز است . باید یادآور شد که در هیچ نقطه ای از تبریز تکیه دیده نمی شود و تکیه حیدر در شمال شرق بازار نیز تنها نامی از آن باقی مانده است .

حمام: حمام ها از فضا هاي خدما ني بسيار
ضروري در بازار ها به حساب مي آيد كه بيشتر
در نزديكي مساجد به خصوص مسجد – مدرسه
ها يافت مي شود. حمام ميرزا مهدي در نزديك
مسجد جامع از حمام هاي زيباي بازار تبريز است
در حال حاضر 4 حمام در بازار تبريز به فعاليت
مشغول اند كه به دليل معيار هاي بهداشتي اداره
بهداشت نمي توان به دوام فعاليت آن ها اميدوار
بود.

زورخانه:

زورخانه نیز از جمله فضا های خدماتی بازار به حساب می آید که تقریباً در همه ی بازار ها مهم وجود دارد در بازار تبریز در امتداد بازار دله زن بزرگ پس از چهارسوق صادقیه زورخانه فعالی وجود دارد.

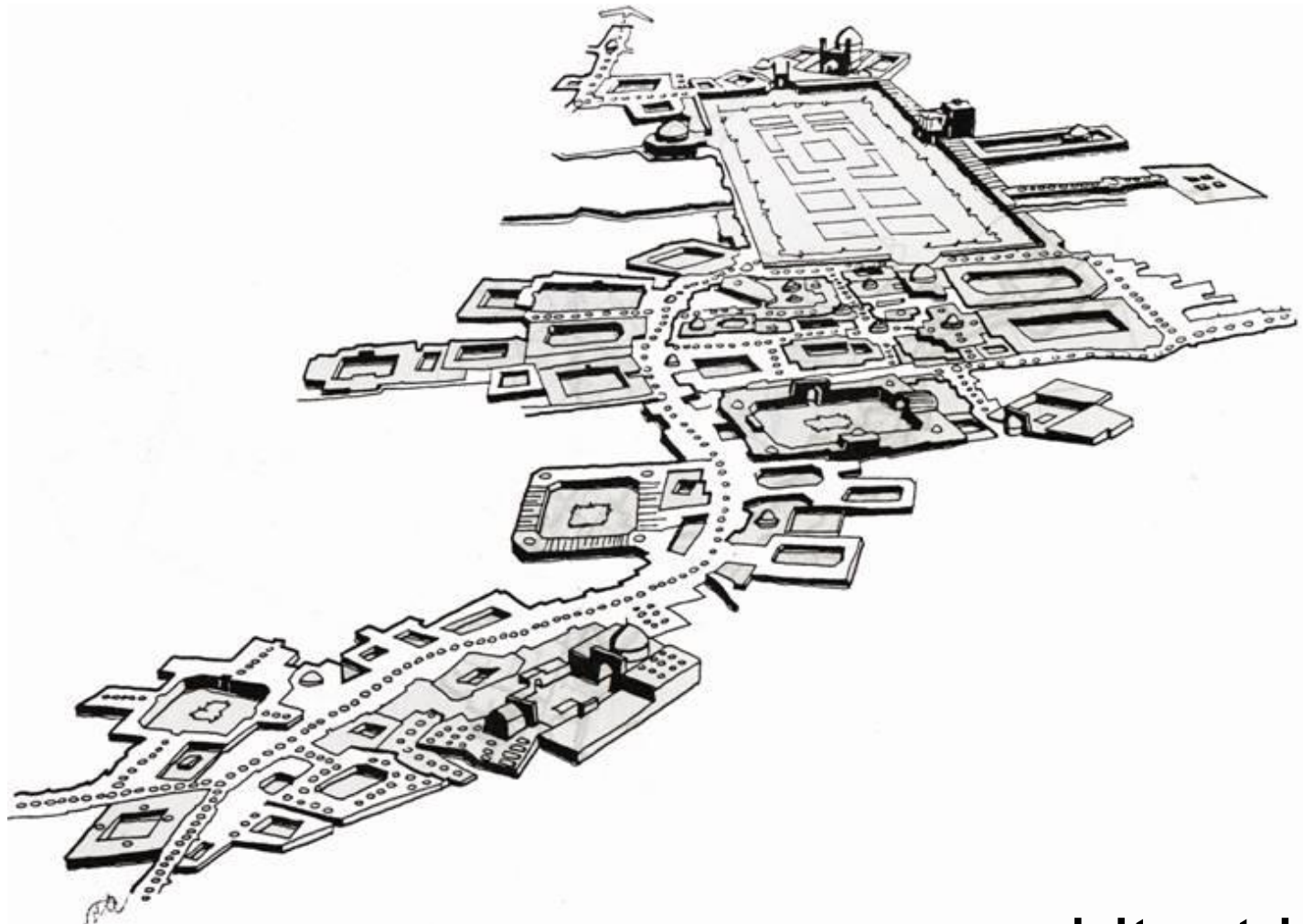
به غیر از موارد ذکر شده می توان به
مکانهایی مانند:

قهوه خانه ، شربت خانه ، چای خانه ، خوراکی
پز خانه (محلی برای غذا) اشاره کرد که
جزء نیاز بازار بوده است

بازار اصفهان :

- یکی از قدیمی ترین و بزرگترین بازارهای خاورمیانه می باشد . امتداد بازار بزرگ اصفهان به مسجد جامع و سپس به بازار روباز منتهی می شود این بازار به مناسبت مجاورت گنبد نظام الملک و مسجد جامع به بازار نظامیه مشهور است . تا نیم قرن پیش رشته های طولانی این بازار به بازارهای دروازه طوقچی و بازار غاز و میدان وصل بوده است . از انشعابات آن بازار ریسمان و مدرسه کاسه گران است . در بازار اصفهان مجموعه های تاریخی دیگری مانند مدرسه ملا عبدالله، مسجد جارچی باشی، مدرسه صدر، مدرسه نیماورد و کاروان سراهای مخلص، گلشن و تیمچه ملک و غیره دیده می شود که از سر در قیصریه تا سر در مسجد جامع امتداد دارد افزوده است .

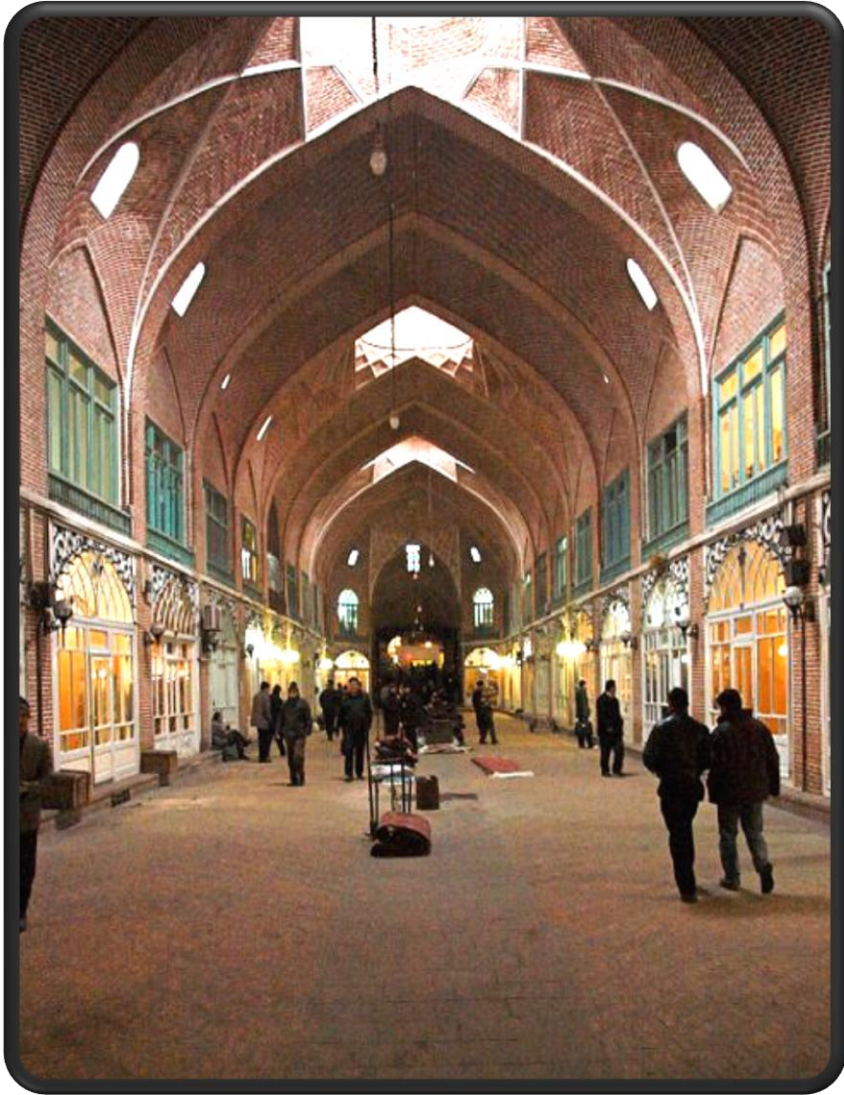
موقعیت بازار اصفهان :

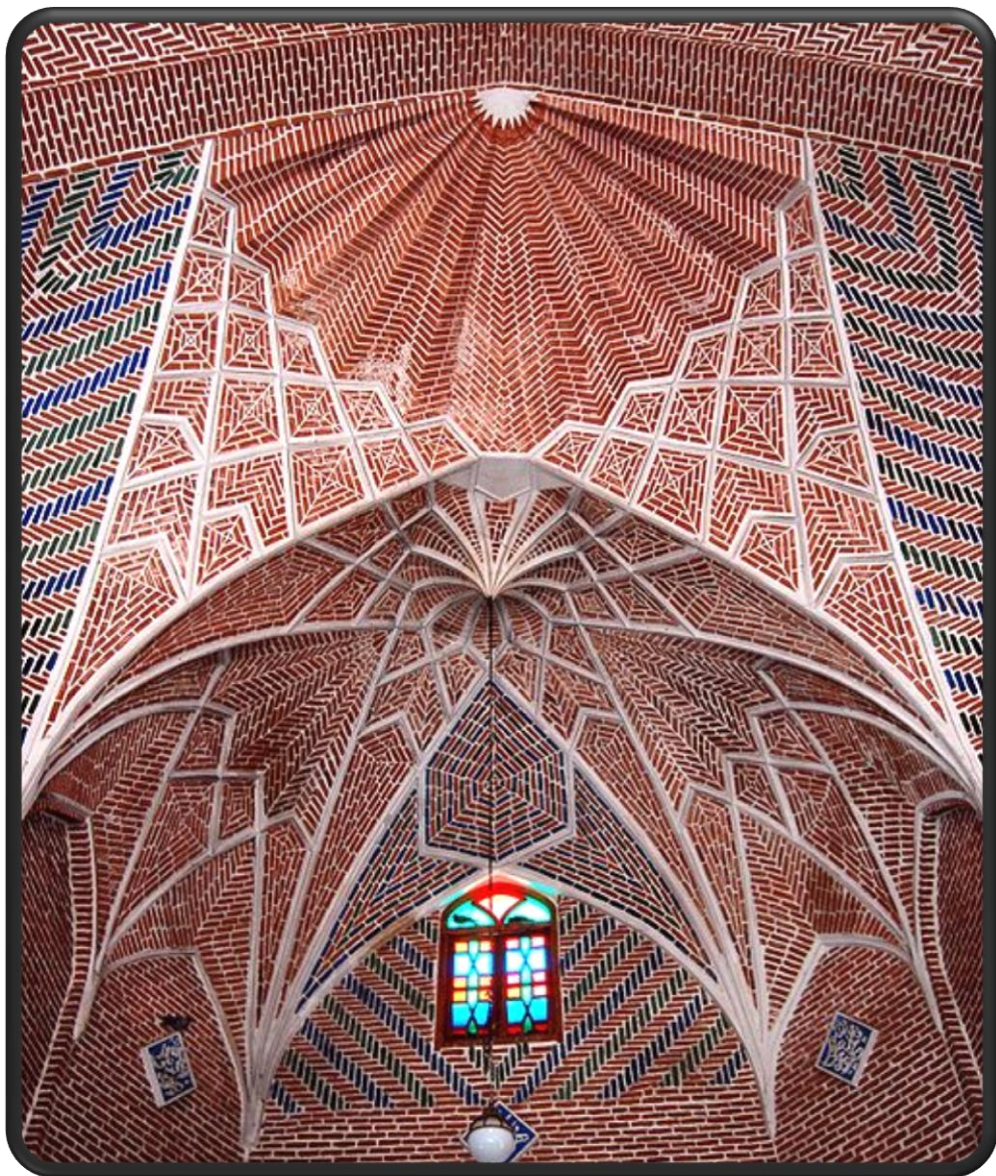

بازار تبریز

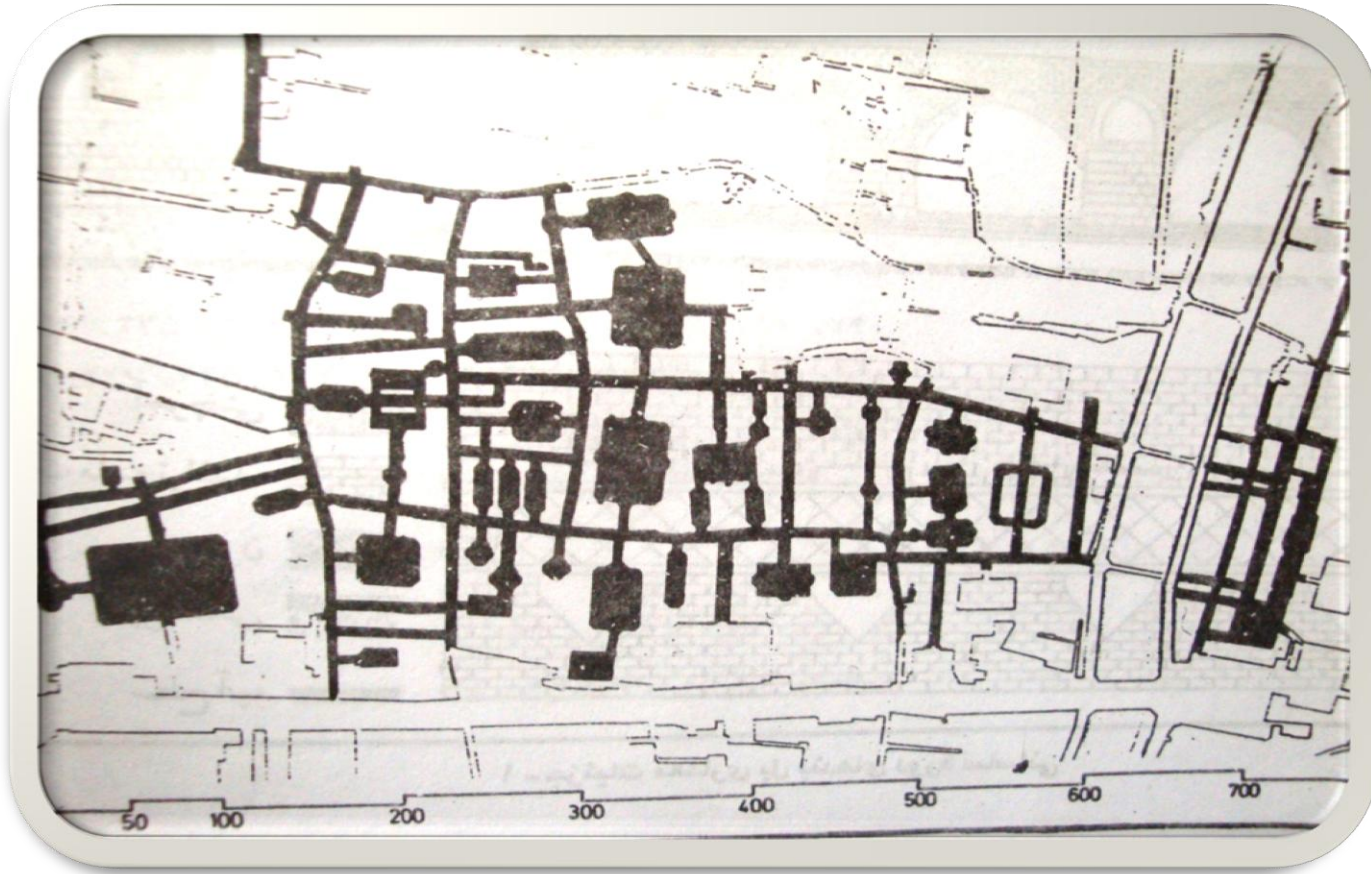

این مجموعه از بزرگترین و یکی از زیباترین بازار های
تاریخی ایران می باشد که در طی سده های مختلف
تاریخی، مرکز عمده تجارت منطقه و فراتر از آن
، محسوب می شده است.

سابقه بازار تبریز به سده های نخستین اسلام بر
میگردد اما شکل گیری خاص بازار ظاهراً مربوط به
دوره ایلخانی است که در این دوره شهر از رونق ورشد
بسیاری بر خوردار گردید و دولتمردان ایلخانی، بناها و
بازار های زیاد و باشکوهی برپا داشتند به طوری که
تبریز به یکی از مهمترین مراکز تمدنی شرق بدل
گردید.

بازار هایی که در این دوره شکل گرفت ،در دوره تیموری ،صفویه،زندیه و بلاخره در دوره قاجاریه وبعضا زندیه است.و متاسفانه از بناهای قدیمی تر آن نشانه ای بر جا نمانده که ظاهراً به جهت ویرانگری های عثمانی به هنگام دستیابی به تبریز در دوره صفوی و زندی رخ داده است. بعد از انقلاب مشروطیت و مسائل سیاسی مربوط به آن و رکود اقتصادی منطقه (از سال ۱۳۰۰ شمسی به بعد)تبریز و بازار آن تاحدودی رونق خود را از دست دادو به خرابی نهاد وبخش هایی نیز به شیوه و مصالح جدید نوسازی شد .علی رغم این،بقایای موجود به ثبت تاریخی رسیده و مورد حمایت قانونی قرار گرفته .

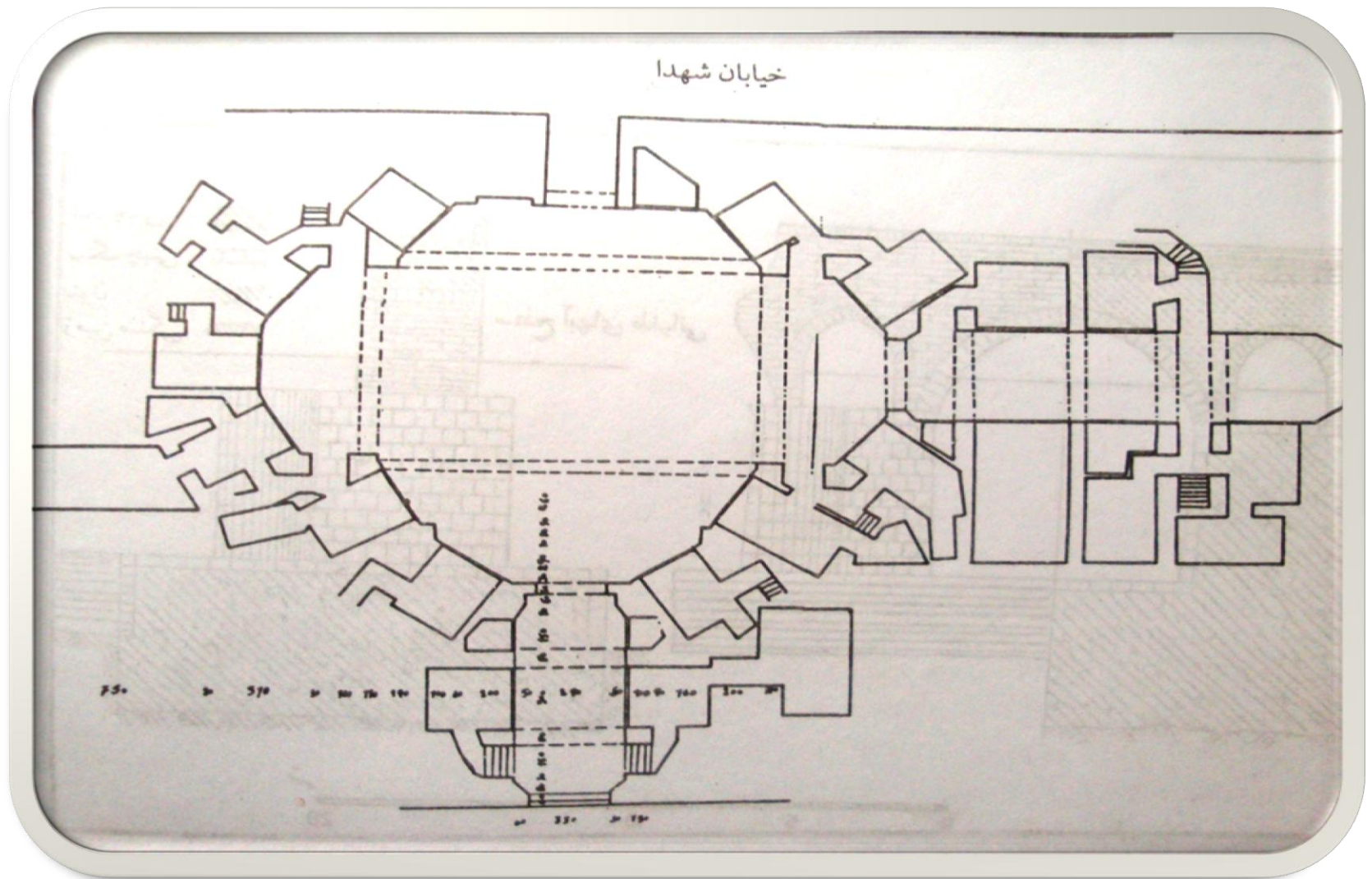
مجموعه بازار تبریز مشتمل بر بازارها، وراسته ها و بازارچه های متعدد است. که در میانه آن ها سراها و تیمچه های معروف تبریز قرار دارد که در ادامه فهرست وار به معرفی بخش های مختلف بازار تبریز می پردازیم

بازار امیر که کاروانسرا و تیمچه امیر در آن قرار گرفته است در حدود سال ۱۲۵۵ هجری توسط میرزا محمد خان امیر نظام زنگنه فرزند شیخعلی خان -وزیر شاه سلیمان صفوی- ساخته شده است.

در این بازار ۱۲ مغازه دایر وجود دارد که ۱۰۲ باب آن مربوط به زرگری و جواهر فروشی است. این تیمچه در مجاورت خیابان شهدا و اول بازار تبریز قرار گرفته و دارای طرعی هشت ضلعی با مجره های متعدد است. بر فراز این تیمچه بزرگترین گنبد آجری موجود در بازار استوار شده که دارای پطاق های مقرنس و کاربندهای زیبایی است. سرای امیر نیز در جنب تیمچه واقع و دارای فضاهای وسیع و درختکاری شده و مجره های متعدد است.

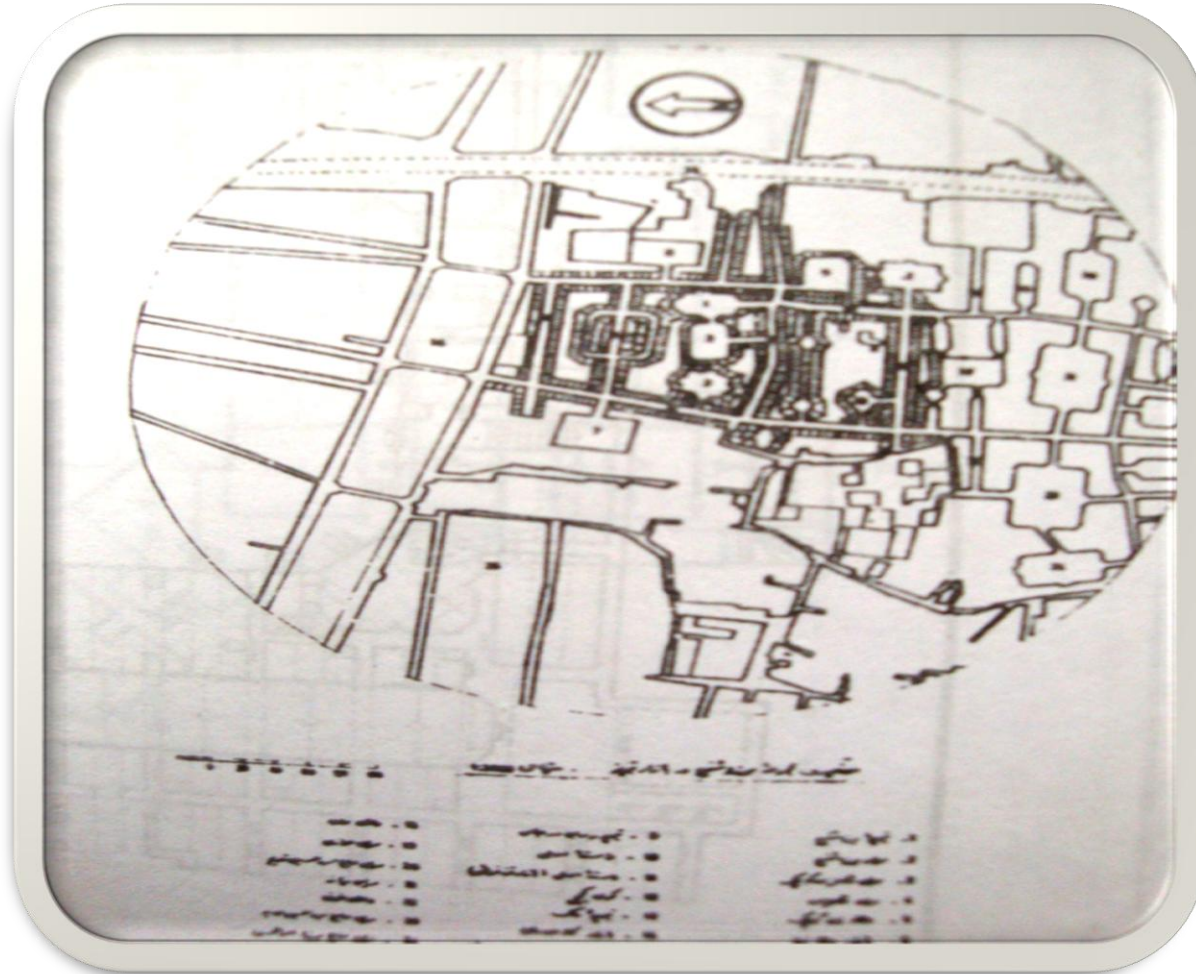
تیمچه امیر (بازار تبریز)

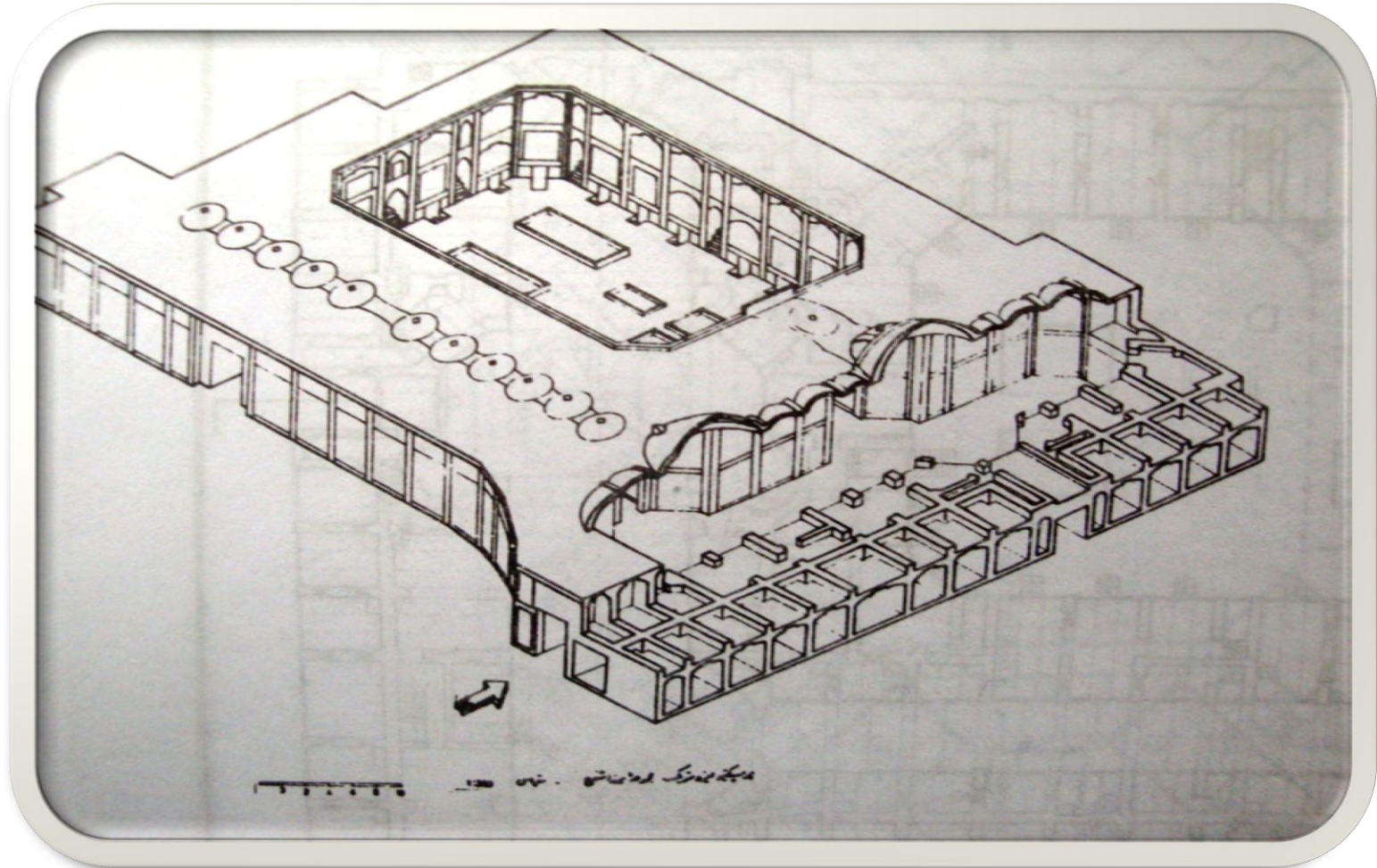
مجموعه بازار شفیعی که در قرن ۱۳ هجری بنا گردیده
مشمول بر سه بخش تیمچه، سرا و بازارچه
است. بخش شرقی مجموعه، تیمچه ای است
سرپوشیده و طولانی، در دو طبقه که بخش اصلی آن
با گنبدی پوشیده شده است.

این تیمچه از طریق در گاه هایی به بازارچه و سرای
میرزا شفیعی و خارج از آن راه می یابد. در جانب جنوب
مجموعه، بازارچه به صورت دالانی با مغازه های
متعدد و پوشش طاقی قرار گرفته است.

موقعیت مجموعه میرزا شفیعیع (بازار تبریز)

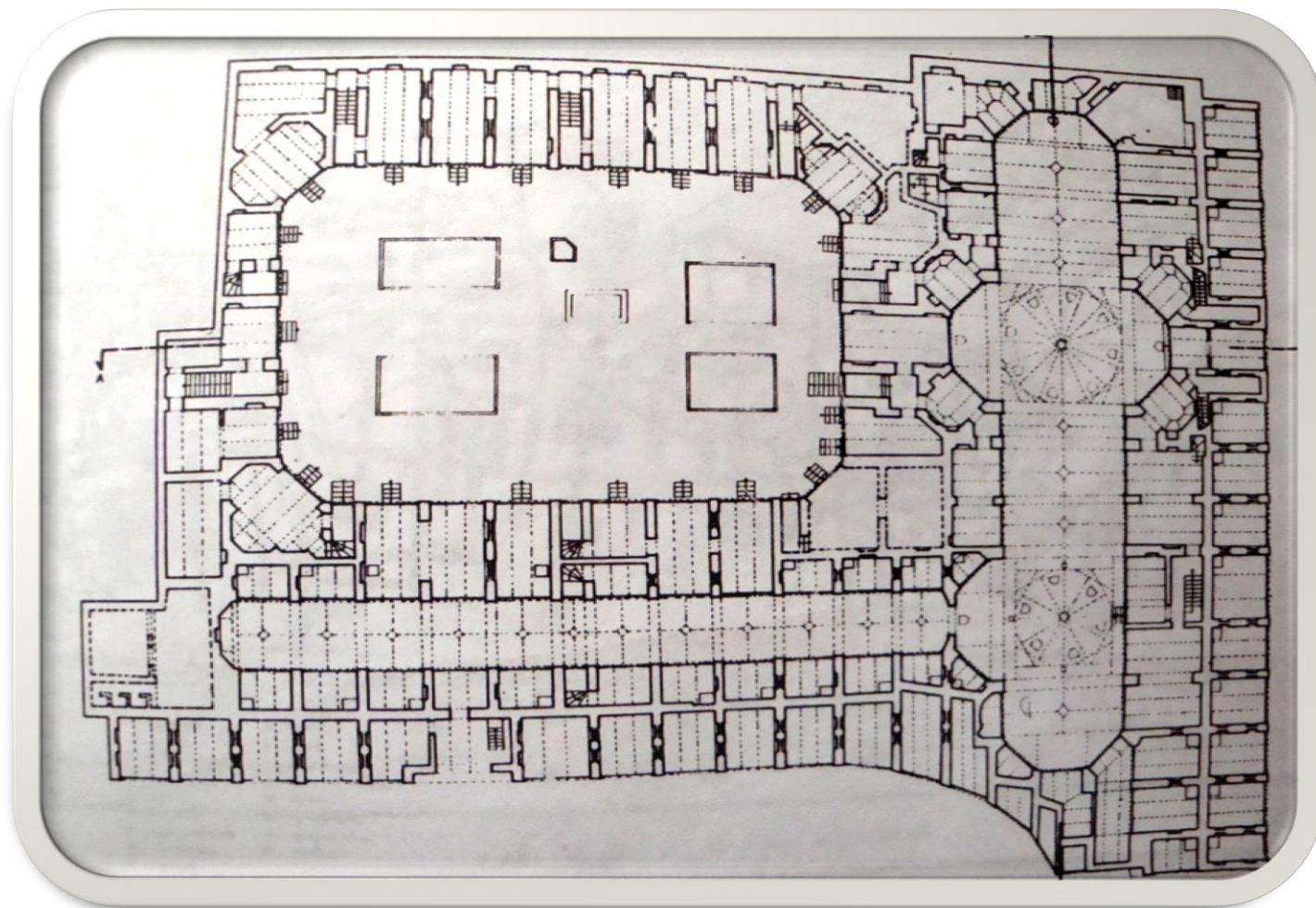

مجموعه میرزا شفیعیع (بازار تبریز) نمای سه بعدی

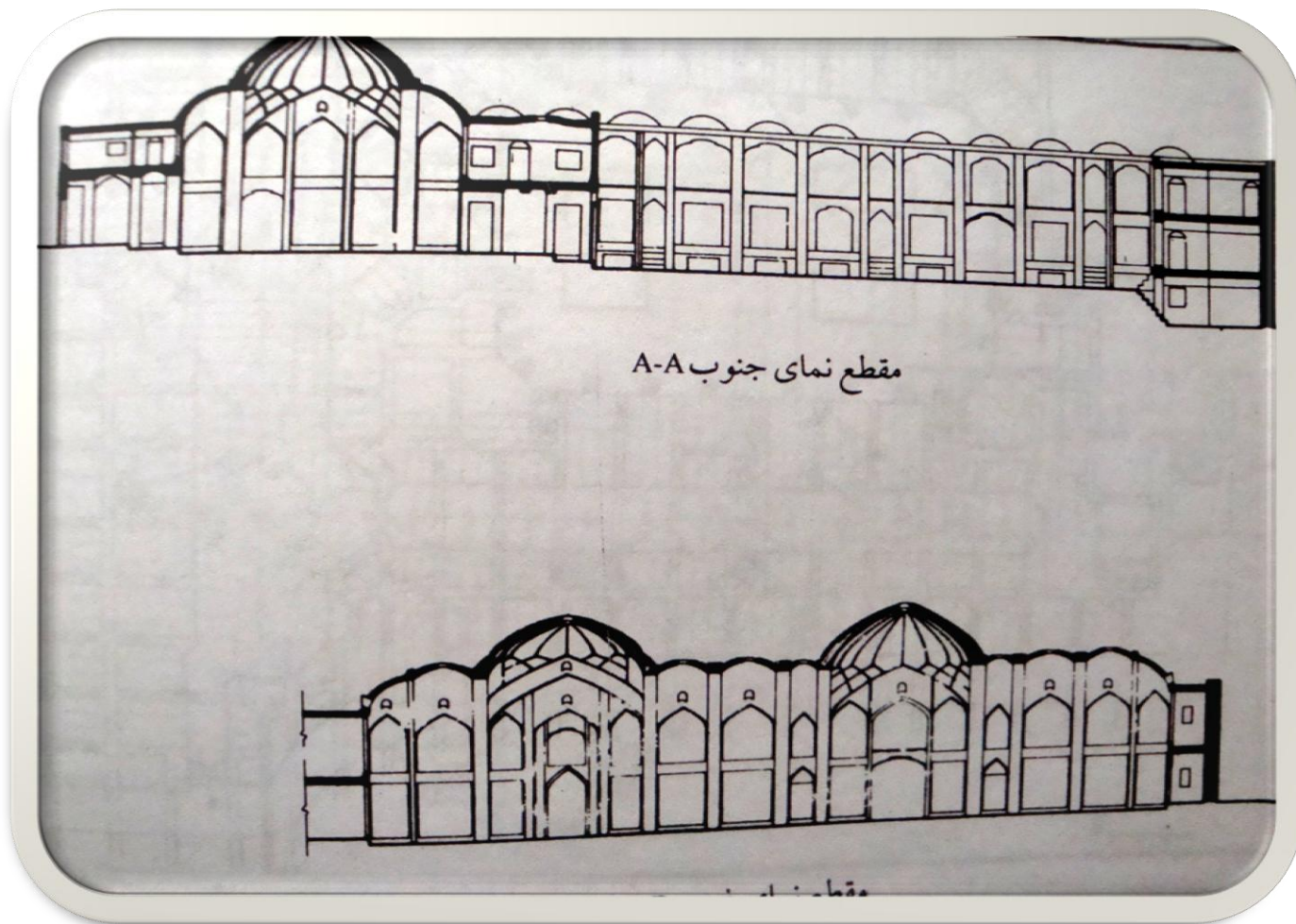

این بازارچه همانند بازار های قدیمی دیگر از تکرار طاق ها در یک امتداد پدید آمده و تنها در دو انتها شکلی نیم هشت ضلعی یافته است. همین مسئله امتداد مکرر طاق ها را در دو سو خاتمه داده و شکلی کامل به فضا بخشیده است. این بازارچه از سه جهت به سرا و تیمچه میرزا شفیع و نیز راسته بازار راه دارد. در شمال و غرب مجموعه، سرای میرزا شفیع قرار گرفته که در میانه دارای صحن باز و نسبتاً وسیعی است و دسترسی به آن از طریق تیمچه و بازارچه صورت میگیرد. صحن مزبور مستطیلی است که چهار گوشه ی آن پخ شده است. در اطراف این فضا مجره هایی در دو طبقه قرار گرفته و در میانه هر یک از اضلاع صحن، پلکانی برای دسترسی به طبقه بالا تعبیه شده است. هر مجره زیرزمینی مستقل دارد. امروزه نماهای میاط و باغچه بندی آن تقریباً شکل اصیل خود را از دست داده است. مجموعه میرزا شفیع در کل دارای فضاهای متنوع، منظم ولی ساده و بی تکلف و باتزیینات بسیار کم است.

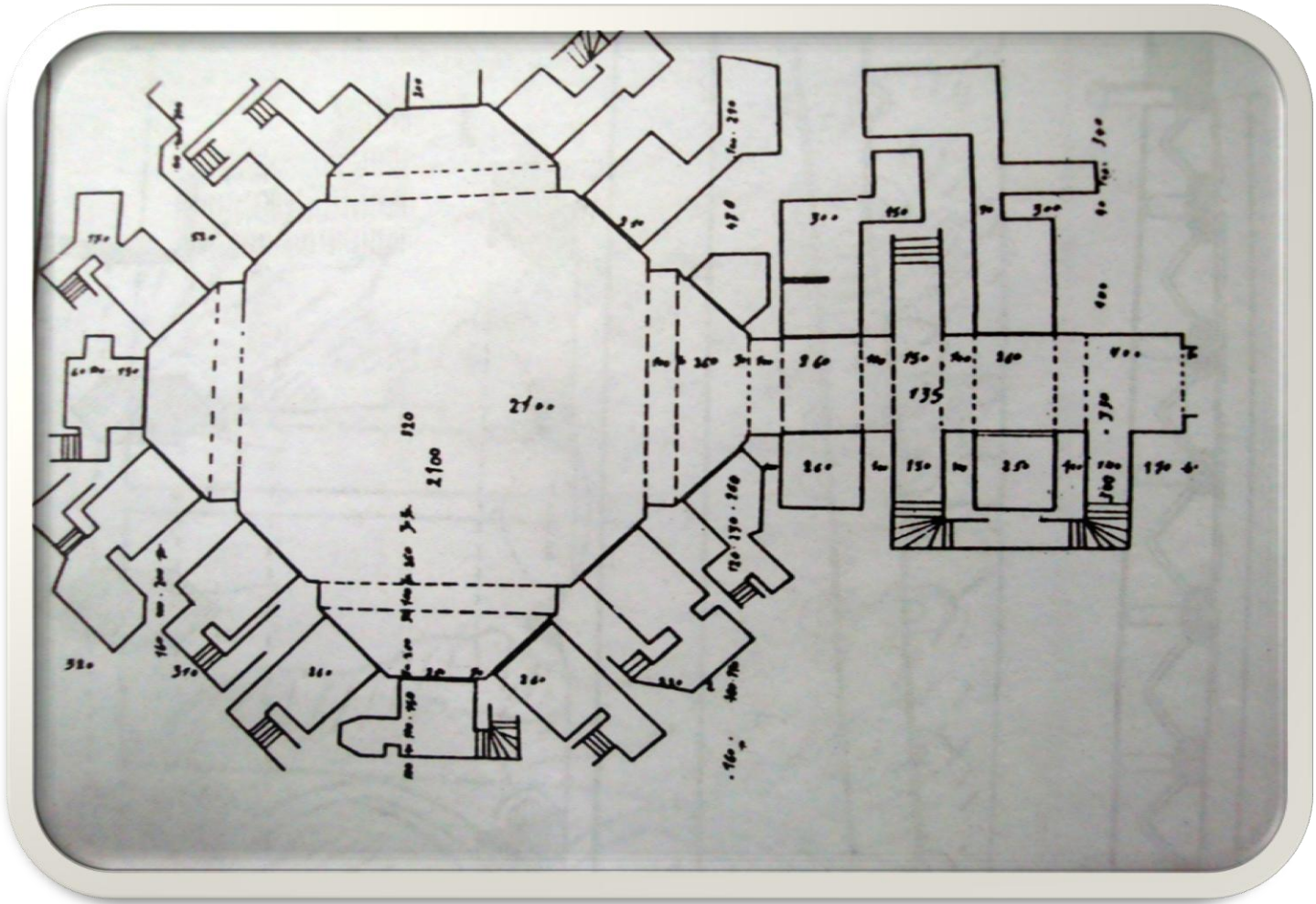
مجموعه میرزا شفیع نقشه طبقه اول

مجموعه میرزا شفیع تبریز مقاطع پلان طبقه اول

تیمچه حاج صفر علی (بازار تبریز)

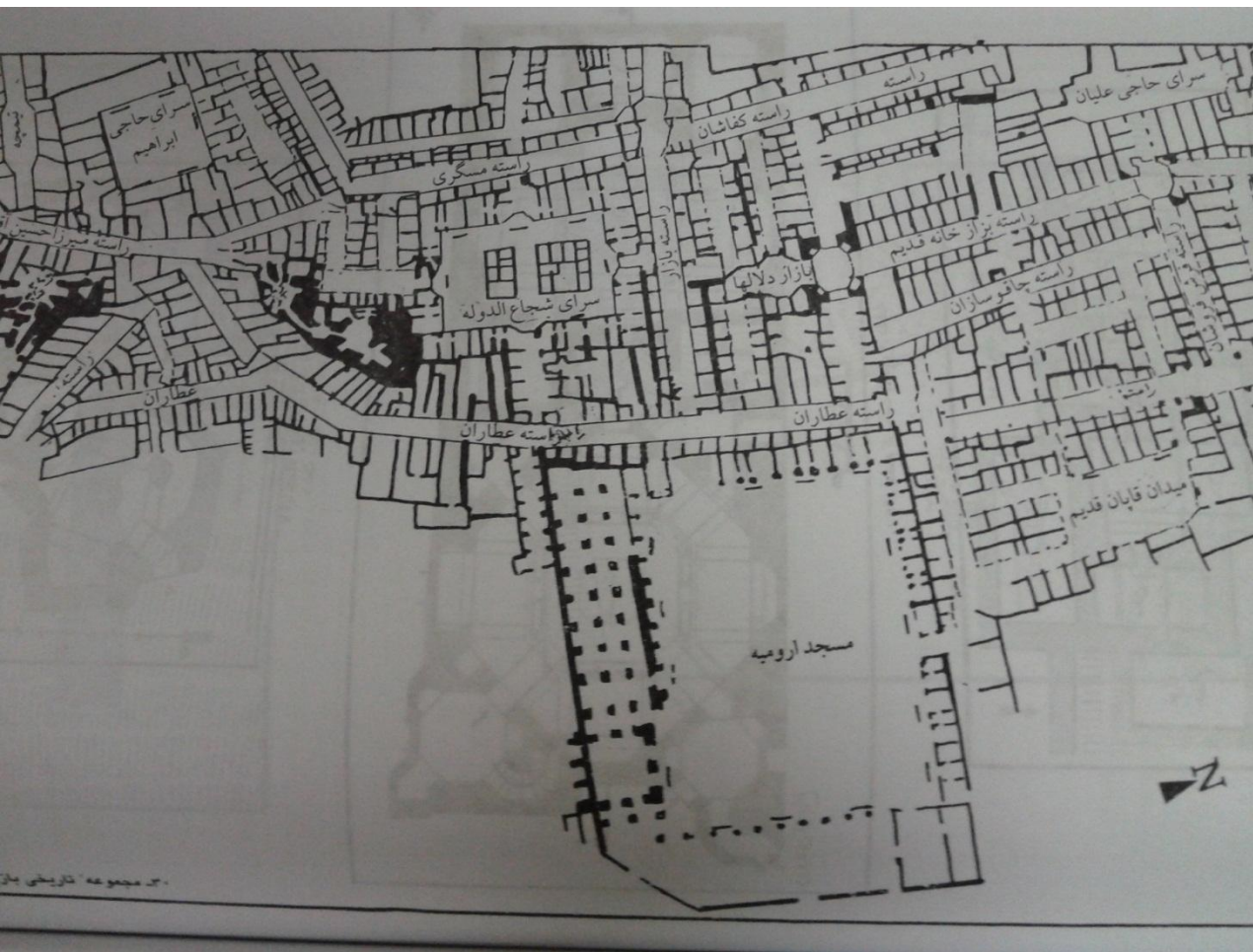

my-architect.ir

آذربایجان غربی

بازار ارومیه

my-architect.ir

بازار قدیمی شهر ارومیه در مجموعه بافت قدیمی و در گوشه جنوب شرقی شهر قرار دارد. این بازار همراه با تخییر شیوه زندگی، دستفروش تخییرات زیادی شده است. قدیمی ترین بخش های باقی مانده آن به دوره صفویه به بعد تعلق دارد؛ به ویژه حمام های آن که متعلق به دوره زندیه و قاجاریه است. در بازار ارومیه هر راسته و بخشی، از سبک و شکل خاص دوره خود پیروی کرده است. بقایای به جای مانده، نمایانگر ذوق معماری دوره های مختلف است. علی رغم تنوع شکل طاق ها، پیشمه و گنبدها مجموعه بازار از سادگی ویژه ای برخوردار است. به عبارت دیگر هیچ نوع کاشیکاری، گچبری و سنگ کاری در آن دیده نمی شود.

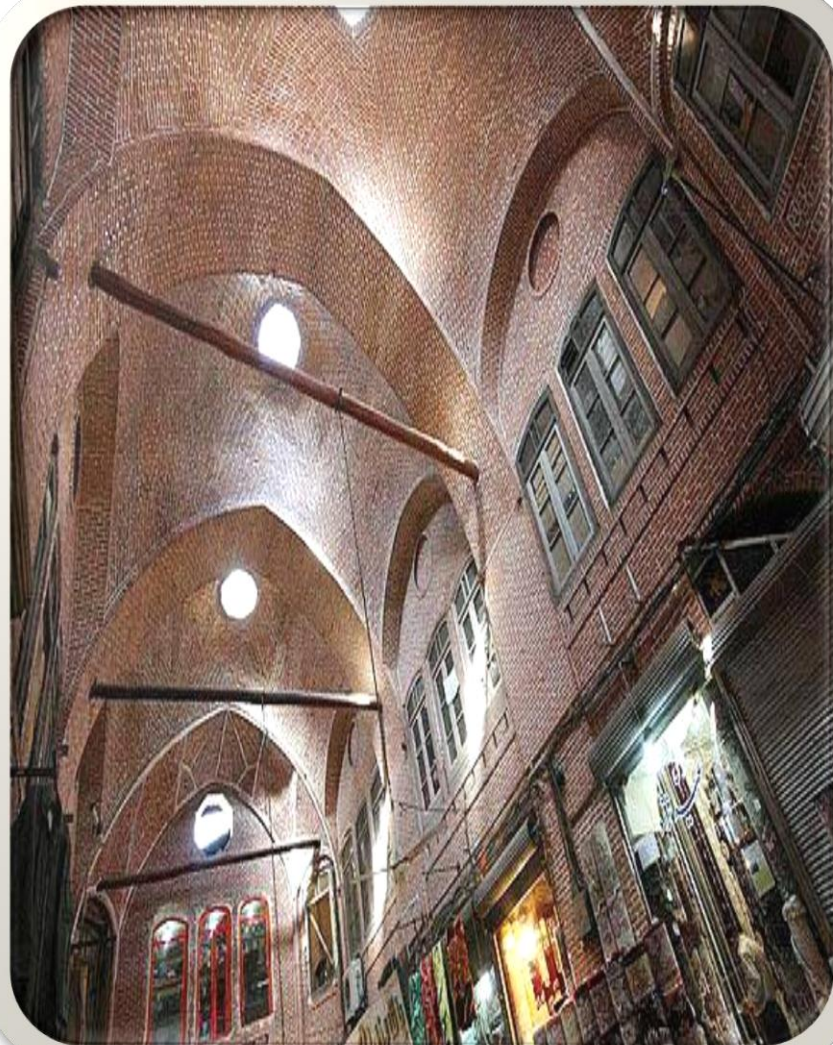
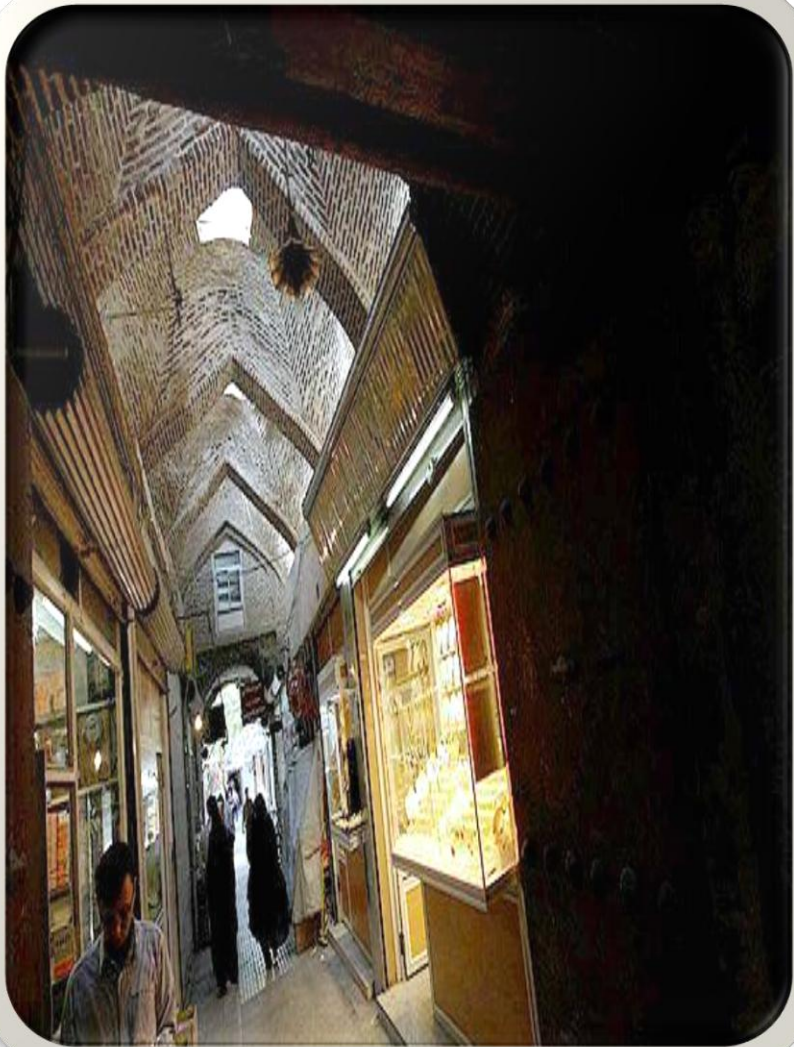
حمام بازار ارومیه

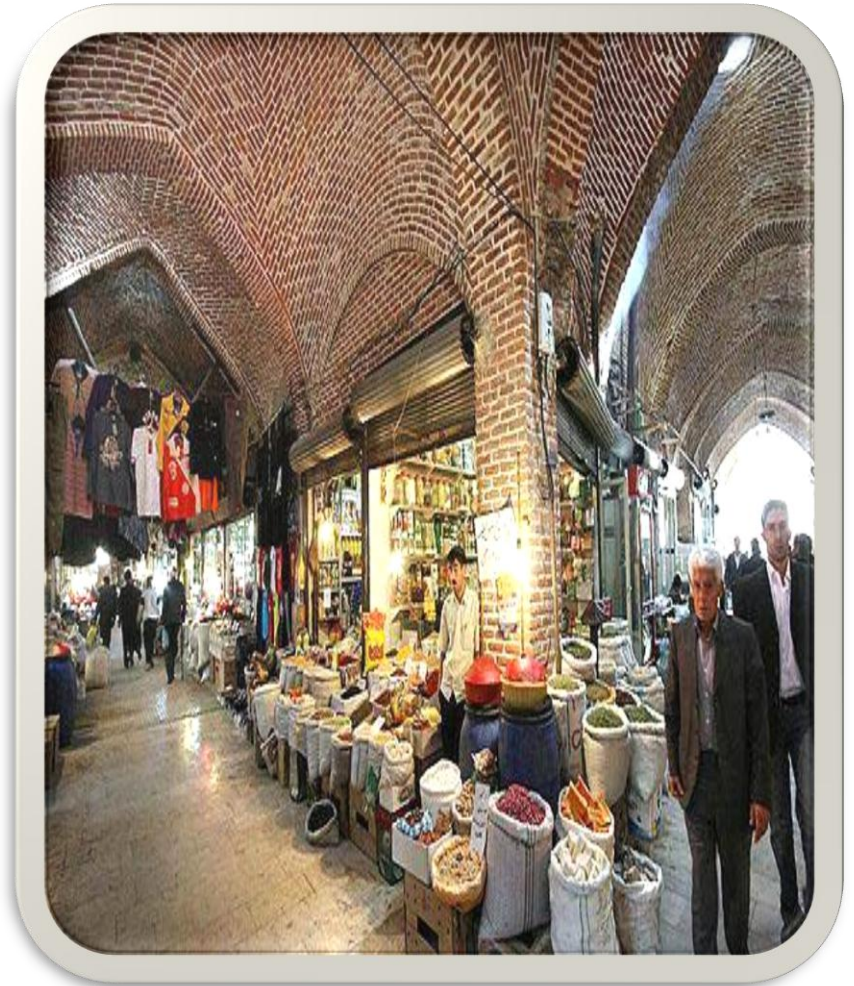
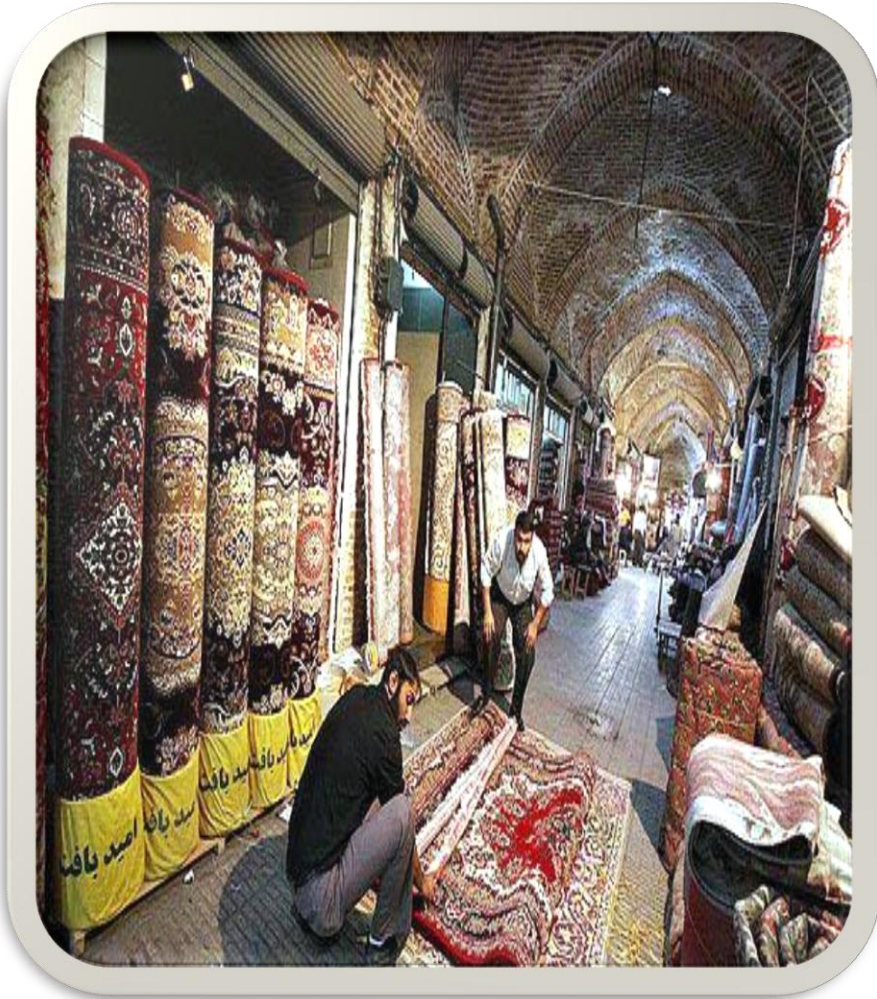

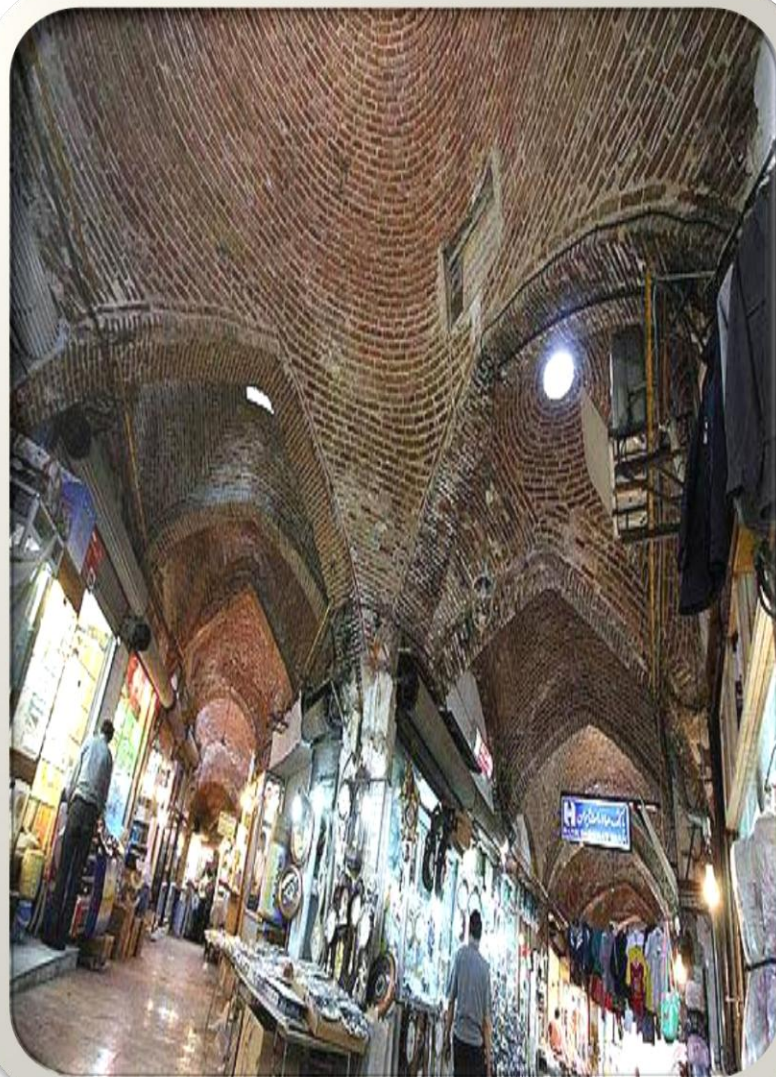
بازار ارومیه

سردر ورودی اصلی بازار ارومیه از طرف مسجد اعظم، یکی از زیباترین جلوه های قدیمی معماری ایران است. مجموعه بازار ارومیه متشکل از راسته های اصلی و فرعی متعددی است که از نظم و نقشه خاصی پیروی نمی کند بلکه در طی دوره های مختلف به تدریج در محور طولی و عرضی گسترش یافته است قسمتی از بازار دو طبقه است. در این مجموعه همچنین تعدادی سرا، چهارسوق، تیمچه و حمام های قدیمی وجود دارد. راسته های بازار هرکدام وابسته به صنف خاصی است و بر همین اساس نامگذاری شده اند. این بازار همچنان هسته مرکزی خرید و فروش اهالی این منطقه است. مصالح تمام راسته بازار و چهارسوها از آجر و اغلب بدون اندود ساده گچ است

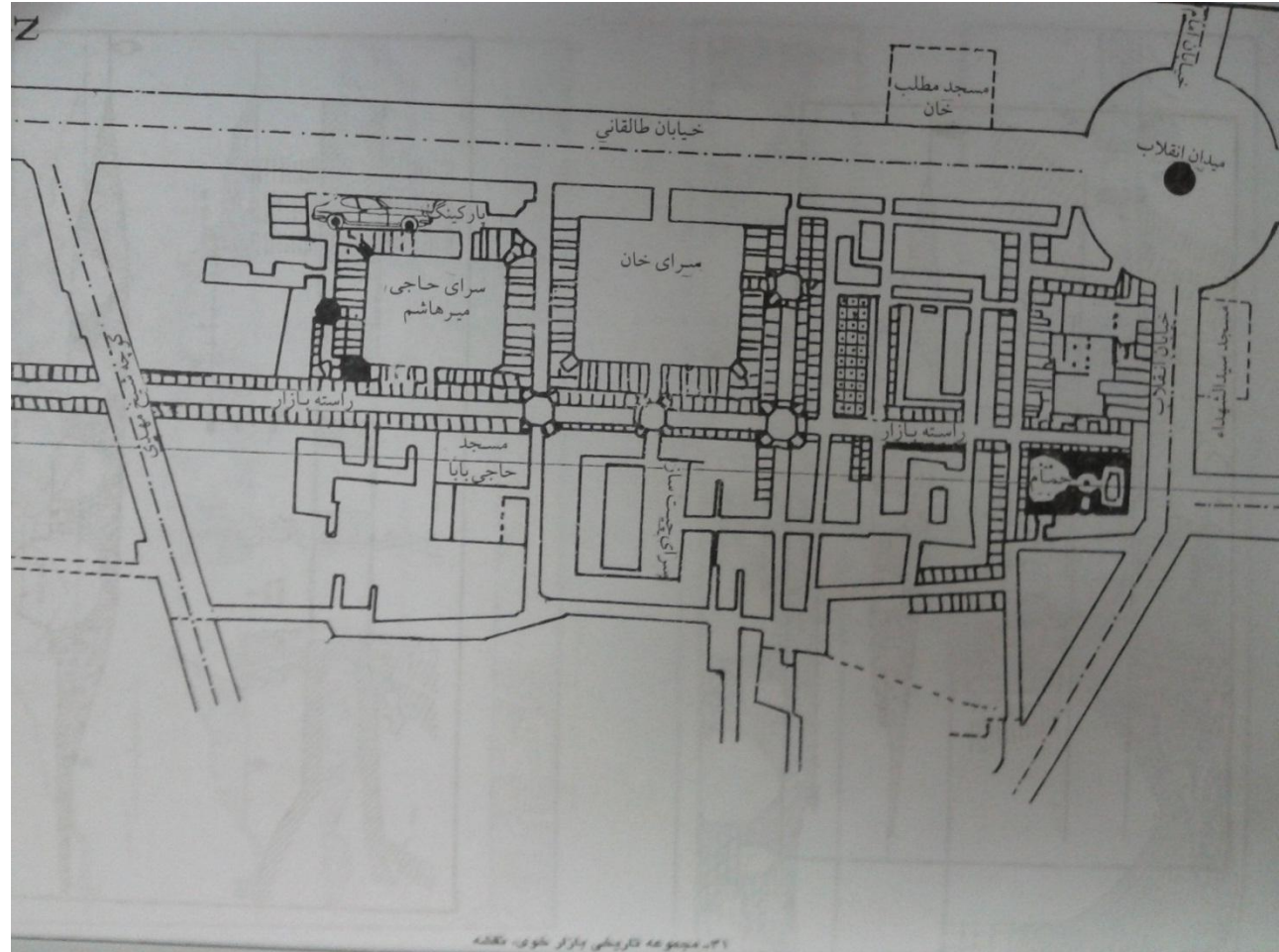

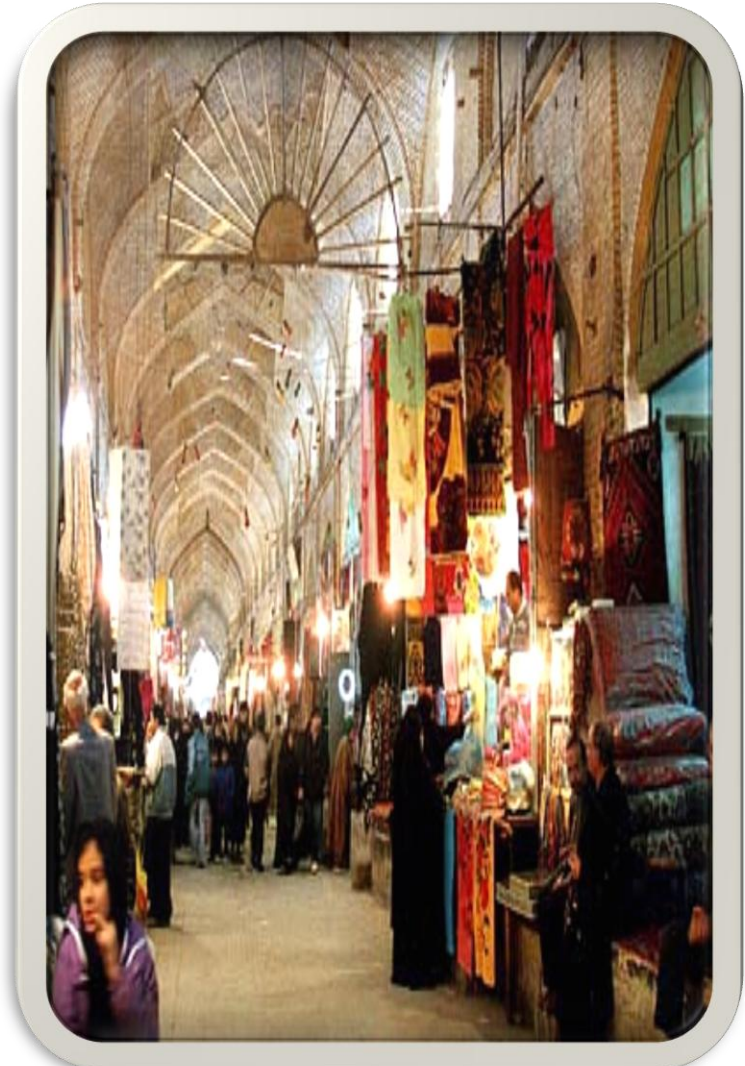
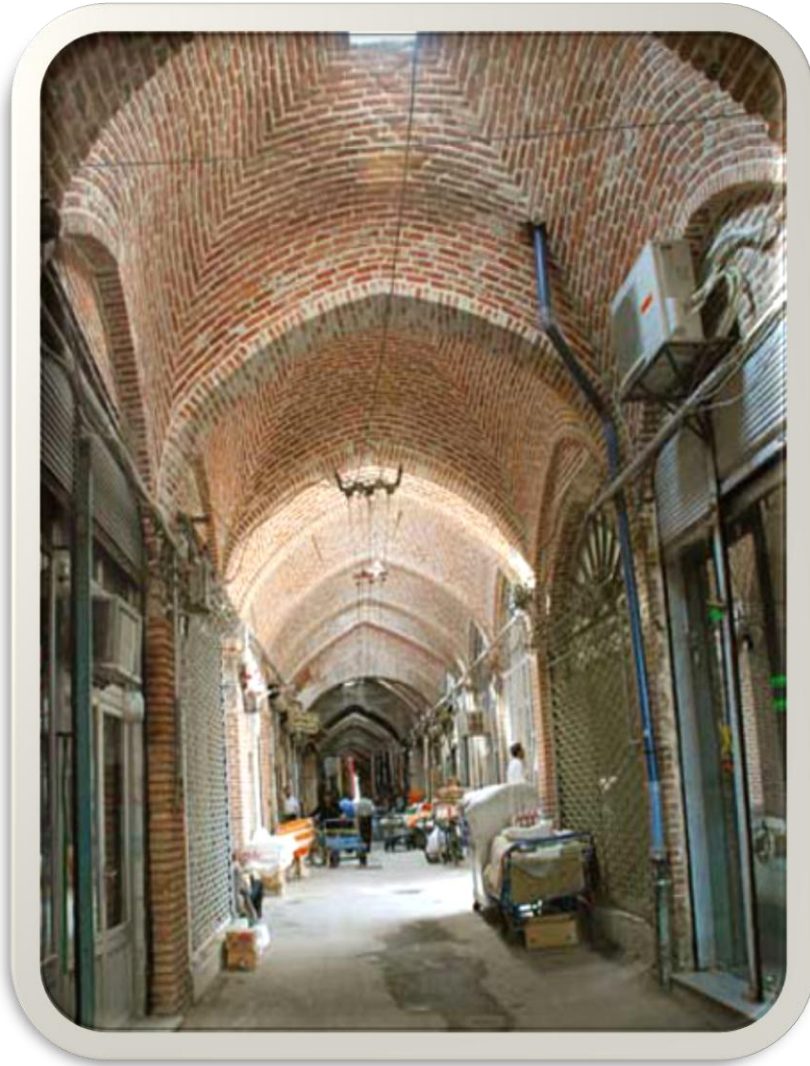

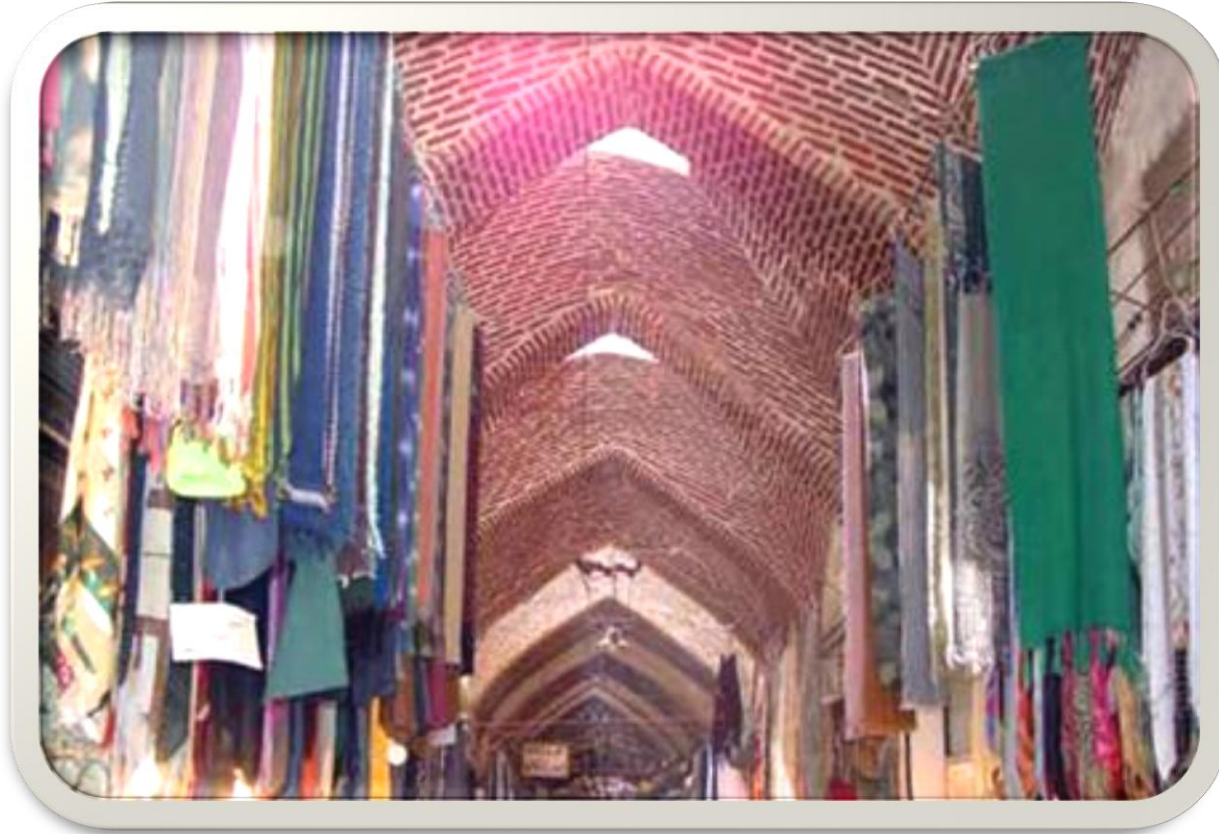
بازار خوی

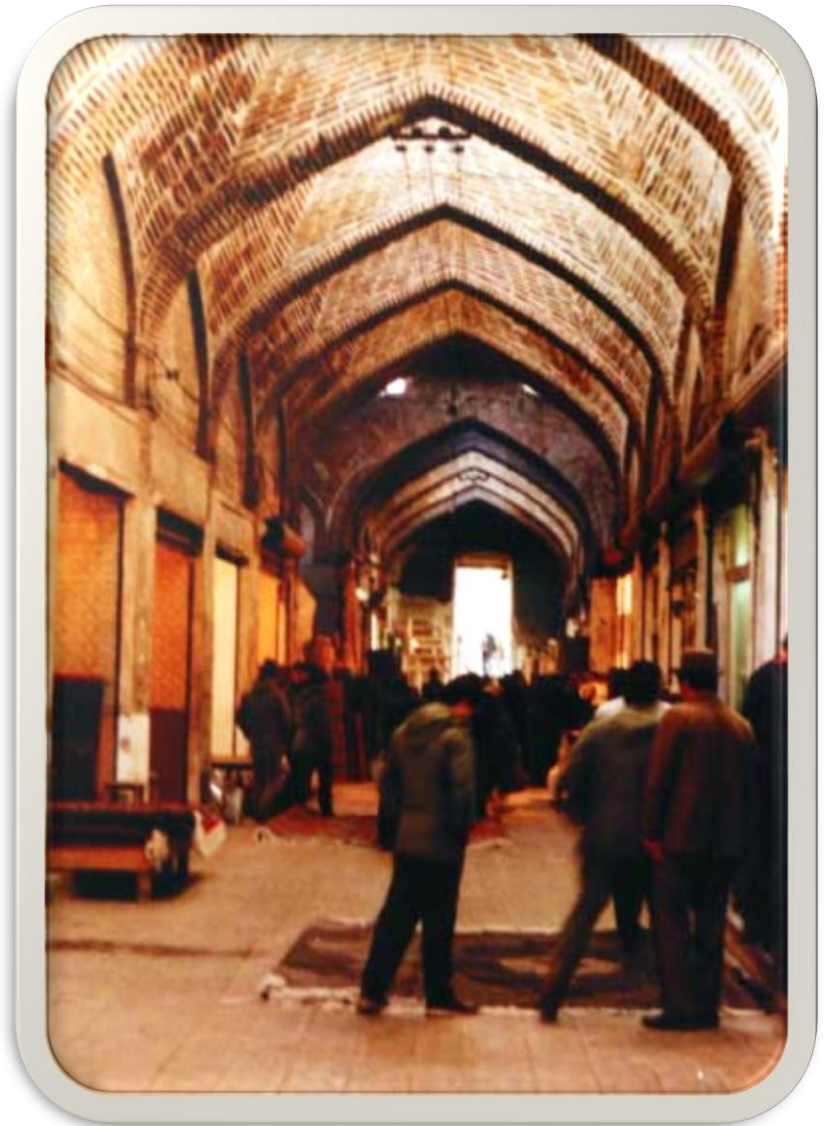
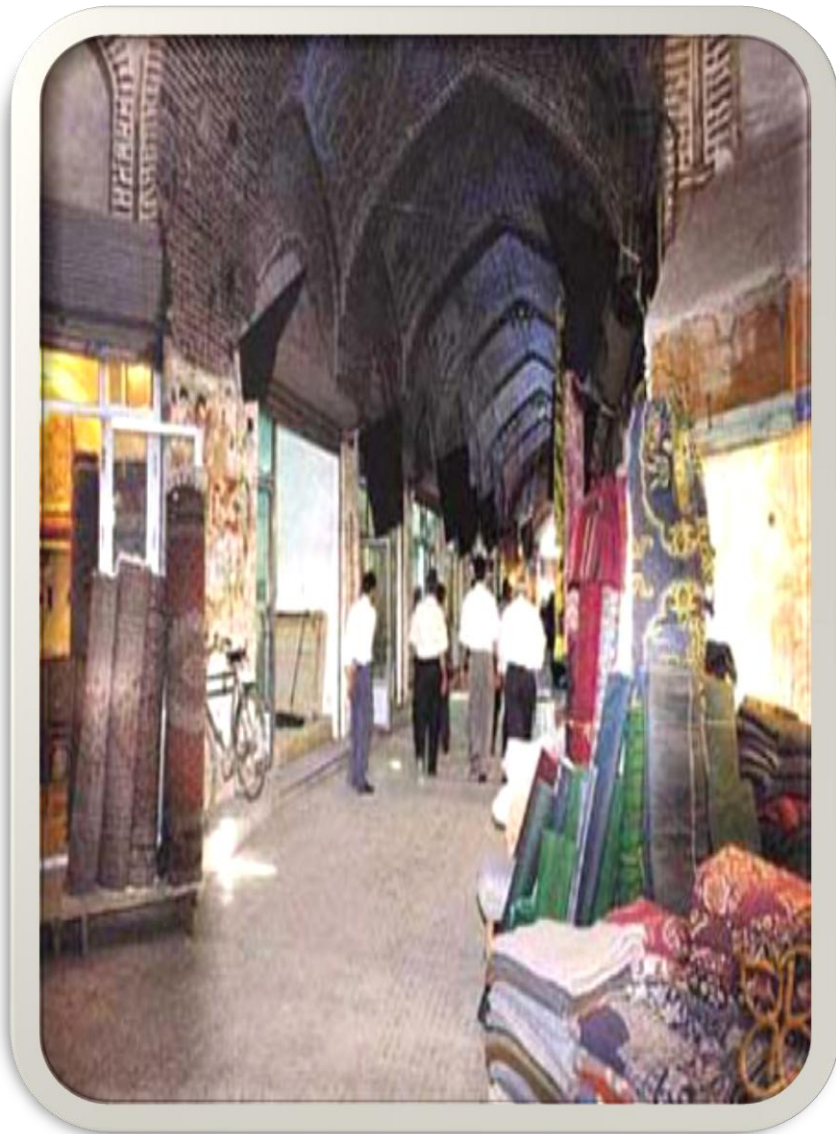

بازار قدیمی خوی که بازمانده بازار گسترده شهر می باشد، در ضلع شرقی شهر و به موازات خیابان های طالقانی و انقلاب این شهر واقع شده است. به گزارش ایسنا، این بازار به دستور احمدخان دنبلی حاکم وقت خوی به طرح بازار وکیل شیراز ساخته شده است. این مجموعه در حال حاضر از چند راسته بازار سرپوشیده و سراها و میدان های قدیمی که بقایای بافت بزرگتر می باشند تشکیل شده است. این بازار به تزئینات خاص گچبری و آجری، کتیبه و غیر مزین می باشد که از این نظر به بازارهای اصفهان و کرمان همانند است. همچنین این بازار به واسطه مجزا بودن کلیه صنوف که هر صنفی برای خود بازار خاصی دارد، دیدنی شده است. بازار اصلی این مجموعه اقتصادی که قسمت آن به بیش از ۲۰۰ سال می رسد، شامل بازار امیر و بازار جوادیه است و بازارهای فرعی آن شامل بازار فرش فروشان، رنگرها (بویاچی بازار)، خرازی (خرزی بازار)، قصابان (قصابچی بازار)، کفاشان (باشماچی بازار)، طراحان، لباسفروشان، سبزی فروشان (پنجرچی بازار)، دوشاب و عسل فروشان (دوشابچی بازار)، صندوق سازان، نجارها، چاقوسازان (پچاقچی بازار)، حلبی سازان، مسگرها (مسگر بازار)، کلاهدوزان و قپان (قپان دیبی) می باشد.

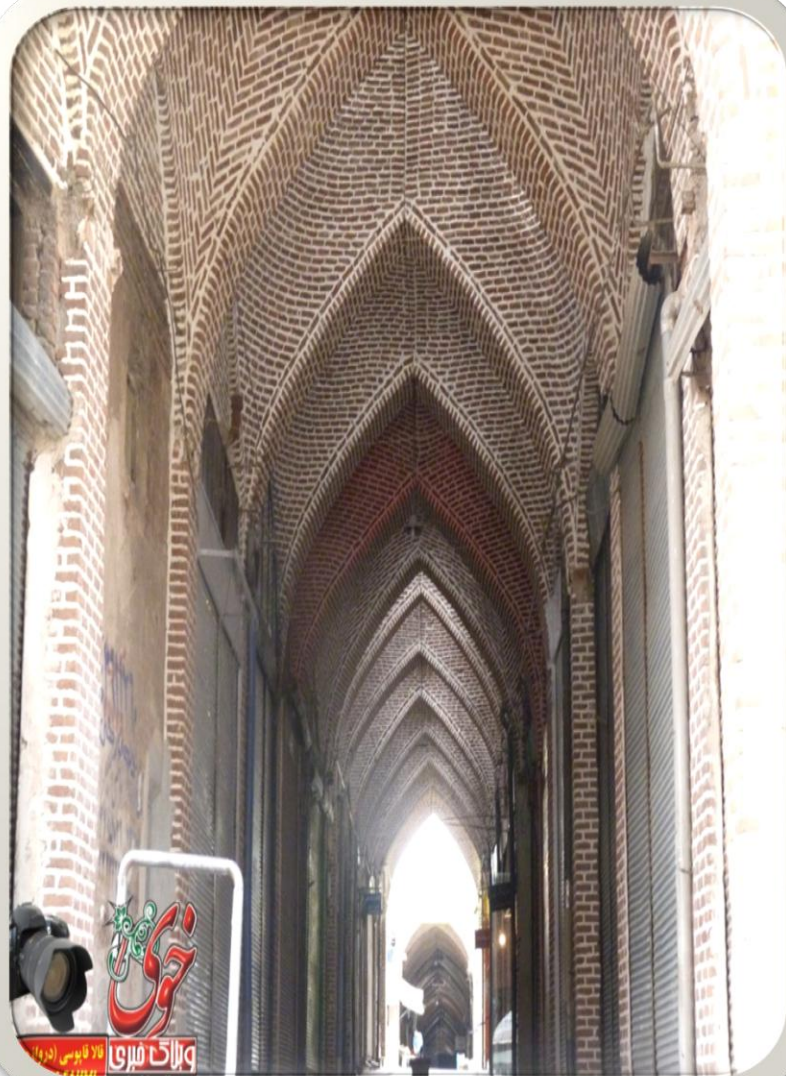

فره بازار دارای پلان مستطیلی است که به علت نوسازی و گسترش شهر خوی در چند دهه اخیر دخل و تصرفاتی در آن بعمل آمده است. بقایای بازار موجود در زمان صفویه به بعد بوده مخصوصاً بیشتر قسمت‌های آن به دستور عباس میرزای قاجار و توسط امیر احمدخان دنبلی و در اوایل دوران قاجاریه ساخته شده است.

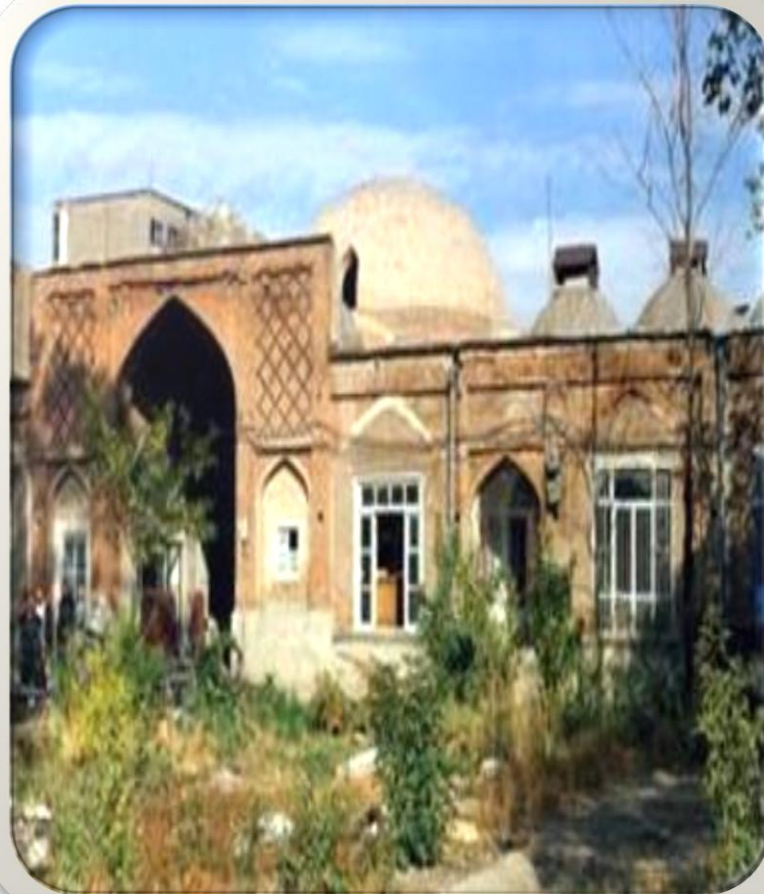
وبه سبب شاهد و گواه بودن از اوج و عظمت دیرینه خوی، شایسته توجّه بیشتری است. این مجموعه از چند راسته بازار سر پوشیده، سراها، چهار سوهای خوش ترکیب و گذرهای قدیمی که بقایای بافت بزرگتری است می باشد، با توصیف اینکه مقادیر زیادی از راسته بازارها و کاروانسراها و سایر واحد های مربوط، بعد ها به آن الحاق و از حالت اولیه خارج شده، ولی همین مقادیر از بازار، باقیمانده بسیار با ارزش و دارای اتصال منظم و در مجموع از نظر معماری متناسب و هماهنگ می باشد. با توجّه به ویژگی های معماری اقلیمی بازار خوی، مانند بازارهای اصفهان، کرمان، اراک، فاقد تزئینات خاصّ گچ بری و کاشی کاری و کتیبه می باشد، تنها در بعضی قسمت ها، مخصوصاً " در چهار سوهای آن نظم و دقت قابل توجّهی در کاربرد و رگه چینی آجر، به کار رفته است. در گذشته سنگفرش زیبایی کف بازار را پوشانده بود، لوله کشی آب مشروب نیز درست از وسط بازار می گذشت و قسمت شمالی و جنوبی شهر را بهم وصل می کرد. و فاضلاب شهری که در بازار و کوچه های اطرافش وجود دارد، قدیمی ترین فاضلاب در سطح ایران می باشد.

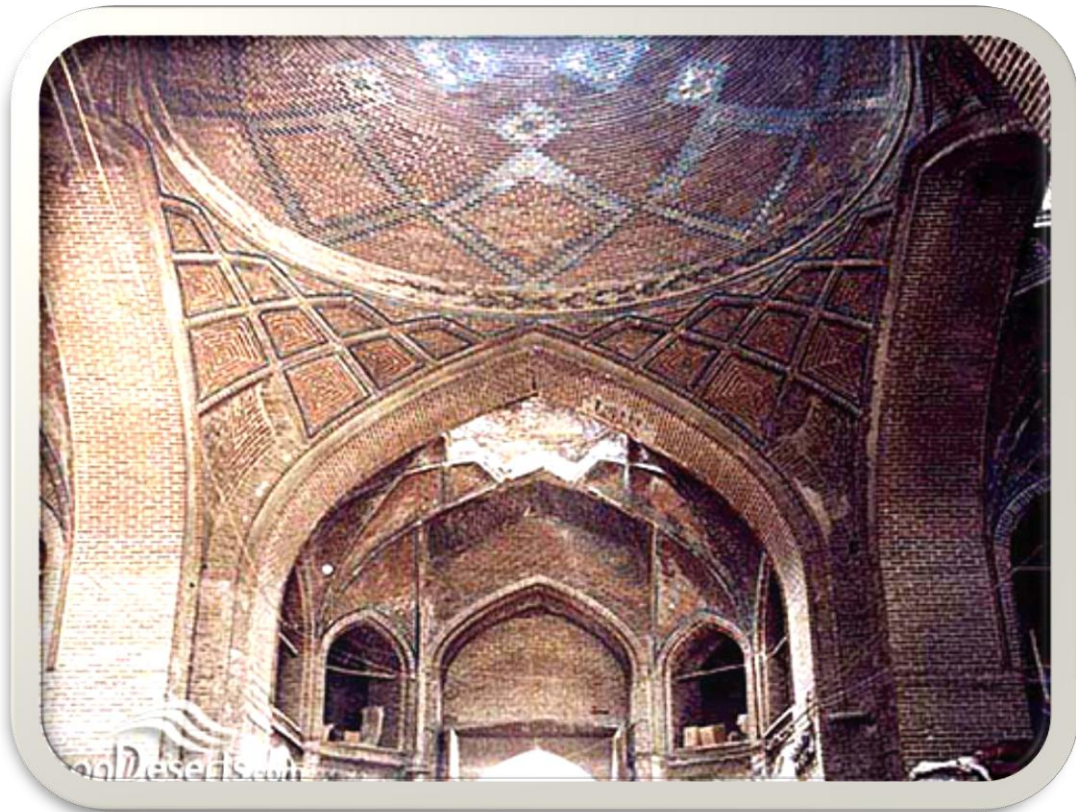

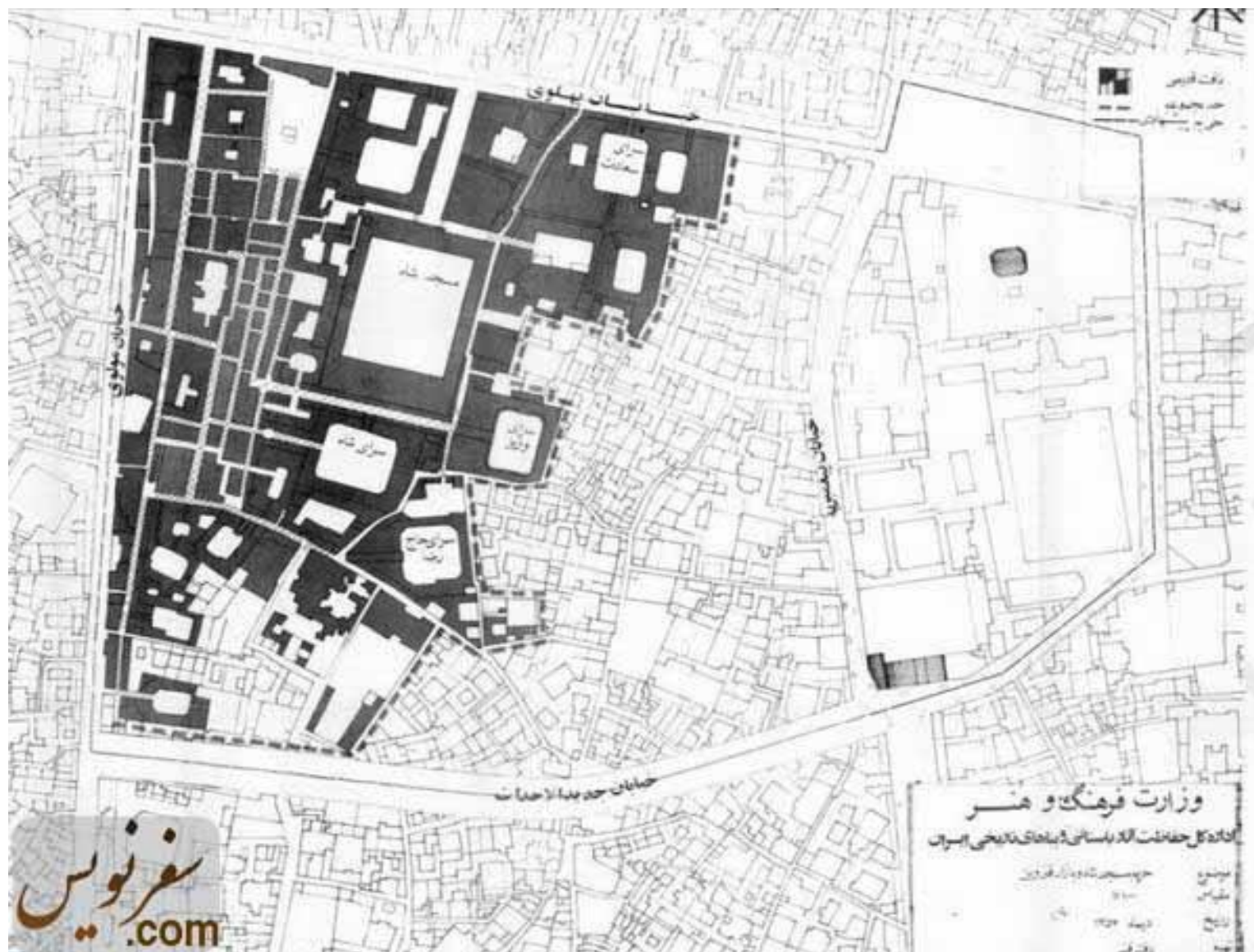
استیوارت، از خوی به نام شهر مردمان نجیب و دارنده زیباترین بازارها نام برده و در وصف بازارهای خوی چنین می نویسد : ((بازار خوی، بعد از بازار شیراز، زیباترین بازارهای ایران است که بنای آن از آجر ساخته شده، با گنبد هایی که بر سر آن ها روزنه هایی برای آفتاب گیری زده اند.)) و در چند صفحه بعد در مقایسه با بازار های تهران می گوید: ((بازارهای تهران با بازارهای خوی قابل مقایسه نیستند.) این مجموعه، در حال حاضر از چند راسته بازار سر پوشیده و سراها و میدان های قدیمی که بازمانده بافت بزرگتری می باشد، تشکیل شده و بعد ها مقدار زیادی راسته بازار و کاروانسراها و سایر واحدهای مربوط، نوسازی و از حالت اولیه خارج شده، ولی همین مقدار از بازار که مجموع متناسب و هماهنگ می باشد، از آثار با ارزش میراث فرهنگی استان است. مصالحی که در ساختمان بازار به کار رفته عبارت اند از: ملاط گچ و خاک و آجر، تمام کار توأم با سادگی بوده و در بعضی قسمت از بنا، نمای سنگی، مخصوصاً " در چهار سوها وجود دارد، در قسمت پی نیز از سنگ استفاده شده و فاقد تزئینات جالب توجهی، چه از نظر آجر چینی و یا گچ بری و نقاشی می باشد. از قسمت های قابل توجه این مجموعه این است که، هر کدام از راسته ها، مربوط به شغل محینی بوده و به نام همان شغل، مانند: مسگر بازار، بورکچی بازار، زرگر بازار، خرازی بازار، فرشچی بازار و... و یا به نام اشخاص فیّر که در عمران و آبادی بازار، نقش مؤثر داشته اند، مانند: امیر، جواد، حاجی بابا و... و معروف بوده است که هم اکنون نیز نام های قدیمی را دارند.

کاروان سرای خان در بازار خوی

بازار قزوین

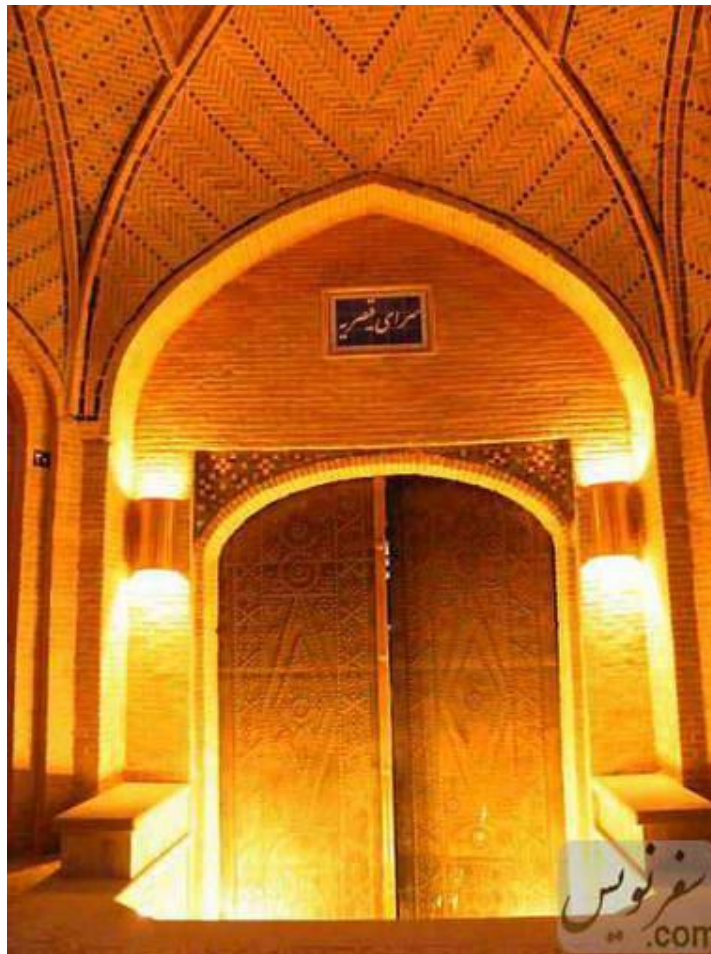
این مجموعه در دوره صفویه ساخته شد اما، قسمت‌های دیگر آن در دوران قاجاریه تکمیل شد. این بازارهای در گذشته شامل مراکز تجاری چون سراها، مراکز فرهنگی - مذهبی مانند مدارس، مساجد و فضاهای خدماتی نظیر گرمابه و آب انبار بوده است.

از مهم‌ترین ویژگی‌های بازار قزوین، علاوه بر وسعت زیاد آن، ترکیب معماری آن با بهره‌گیری از ترکیب طرح‌های شطرنجی و ایجاد مفصل‌های معماری، ورودی‌های مختلف بازار را به آن دوخته است و فضاهای بسیار باشکوهی را ایجاد کرده است.

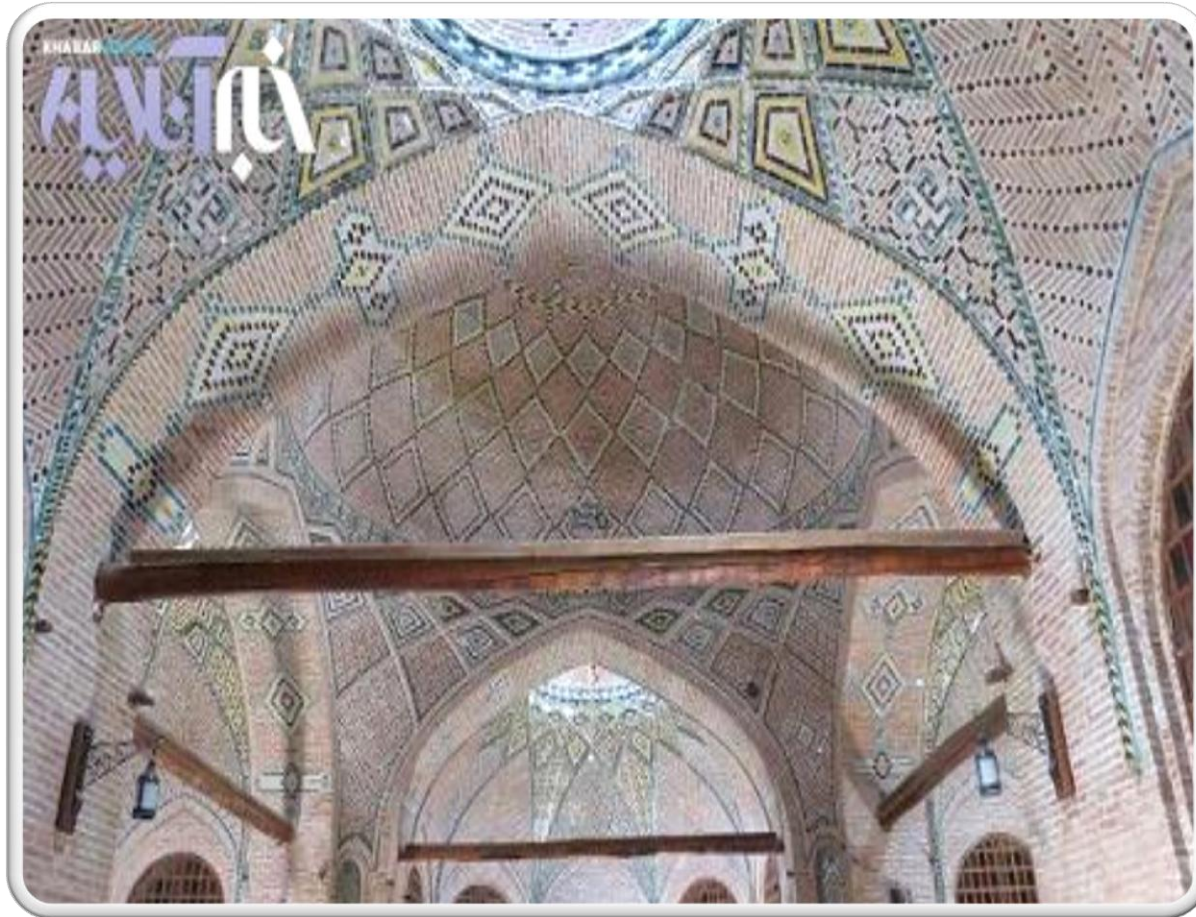
مجموعه بازار قزوین با معماری جالب و قدیمی، از مکان‌های دیدنی شهر قزوین است. در دوره صفویه، بازارها وسعت یافته‌اند و هر بازار به صنفی خاص اختصاص داشته است. درگذر هر یک از این بازارها مسجد، حمام، سراها، تیمچه‌ها و قیصریه‌ای وجود داشته است که از آن میان، تیمچه‌ها مرکز تجارت و قیصریه محل صنعتگران بوده است.

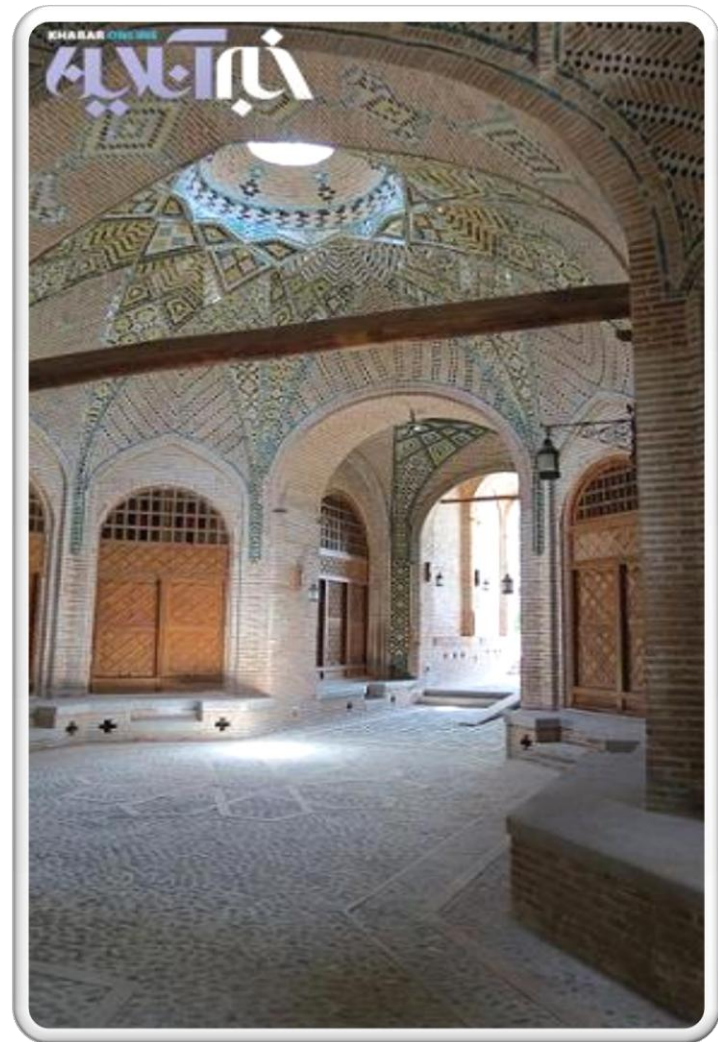
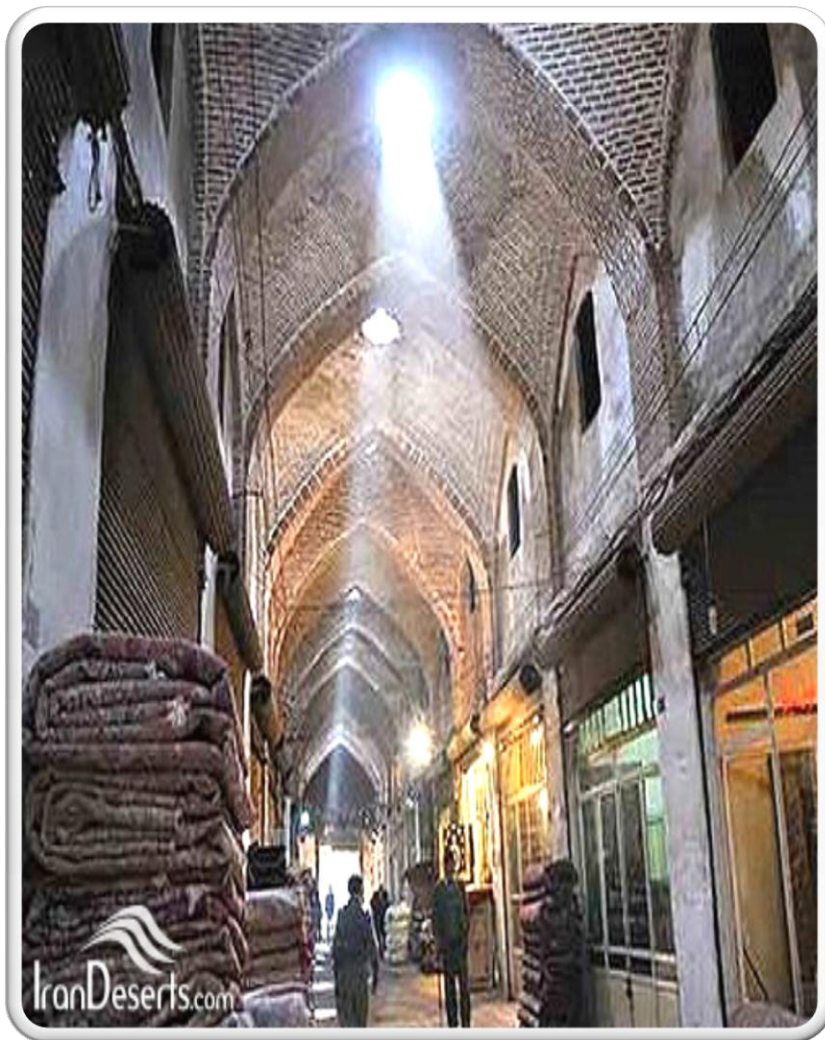
قیصریه قزوین با طاق‌های آجری و ارتفاع بسیار زیاد، از بخش‌هایی از بازار قزوین است که به جای مانده است. این بازار دارای چهار در می‌باشد: در شمالی به تیمچه سرباز؛ در جنوبی به تیمچه سرپوشیده، در شرقی به سرای وزیر و در غربی به چهارسوق کوچکی متصل می‌شود. مهم‌ترین فضاهای بازار قزوین عبارتند از: مسجدالنبی (مسجد شاه)، سرای سعدالسلطنه، سرای وزیر، سرای حاج رضا، سرای رضوی (سرای شاه)، سرای خوشنویسان، تیمچه سرباز، تیمچه سرپوشیده، تیمچه حاج سیدکاظم، تیمچه درویش‌مهدی و تیمچه حاج محمدتقی که در زیر به آنها بیشتر اشاره شده است.

درب ورودی سرای قیصریه

سرای سعدالسلطنه: این سرا به دستور سعد السلطنه هاکم وقت قاجاریه قزوین ساخته شد. ارزشمند ترین قسمت این بنا، چهار سوق آن است که از تقاطع قایم دو راسته ایجاد شده و بر فراز آن گنبد بزرگ کاشیکاری شده ای قرار دارد . چهار طرف گنبد را، چهار نیمه گنبد با رسمی بندی و نورگیر فرا گرفته‌اند که فضا را بزرگتر نشان می دهند. سرای سعدالسلطنه با وسعتی نزدیک به ۲۰۶ هکتار، یکی از کامل‌ترین و بزرگ‌ترین سراهای تجاری ایران است.

سرای وزیر: این سرا رو به روی در شرقی راسته قیصریه قرار دارد . هشتی ورودی آن ، دارای مجره هایی با طاق‌های کاشیکاری است و بر فراز فضای مرکزی ورودی آن، گنبدی آجری قرار دارد و یک نورگیر به قطر تقریبی یک متر روشنایی آن را تأمین می‌کند. سرای وزیر دارای حیاطی وسیع است و دور تا دور آن را مجره هایی در دو طبقه فرا گرفته اند. این مجره‌ها روی صُف‌های با ارتفاع یک متر از سطح زمین قرار دارند.

طرح سرا، چهار ایوانه و ضلع شرقی آن هم اکنون فاقد ایوان است. تمامی حجره ها دارای طاق جناغی و اکثر آنها در طبقه دوم، دارای ارسی (نوعی در قدیمی که دارای چهارچوب مخصوص بوده و با بالا و پایین رفتن باز و بسته می شده است.) نیز هستند و لچکی (طرحی به شکل سه گوش) طاق های حجره ها ، دارای کاشی کاری در طرح ها و نقوش مختلف چون مجلس شکار شیر و پرنده ، طرح های اسلیمی و کتابی ، اسب ، خورشید و انسان بال دار است.

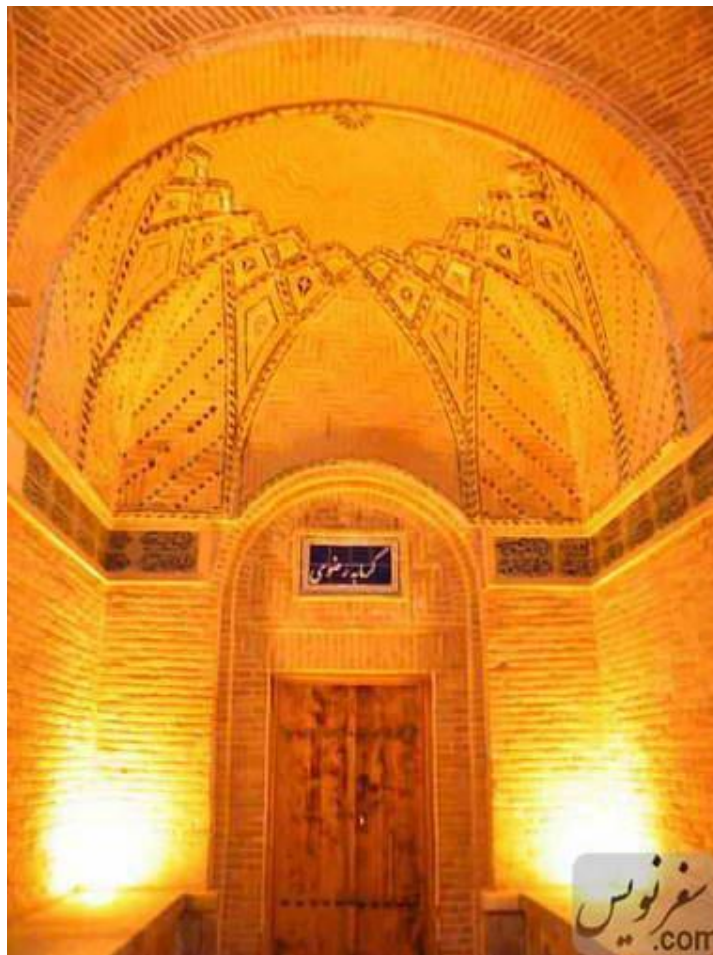
سرای حاج رضا: این سرا دارای حیاطی بزرگ است و حجره ها و اتاق ها، گرداگرد حیاط آن در دو طبقه ساخته شده اند. ورودی کاروانسرا در سمت غربی آن قرار دارد و با طاق های زیبایی که در بنای آن به کار رفته است، به صورت یک تیمچه سر پوشیده به نظر می رسد. این بنا در گذشته بیشتر در دست بازرگانان تبریزی و قفقازی بود. این سرا از جانب شمال به بازارچه وزیر متصل است. طاق های حجره ها و طاق نمای ایوان آن ، دارای قوس جناغی و کاشی کاری در زمینه آجری است

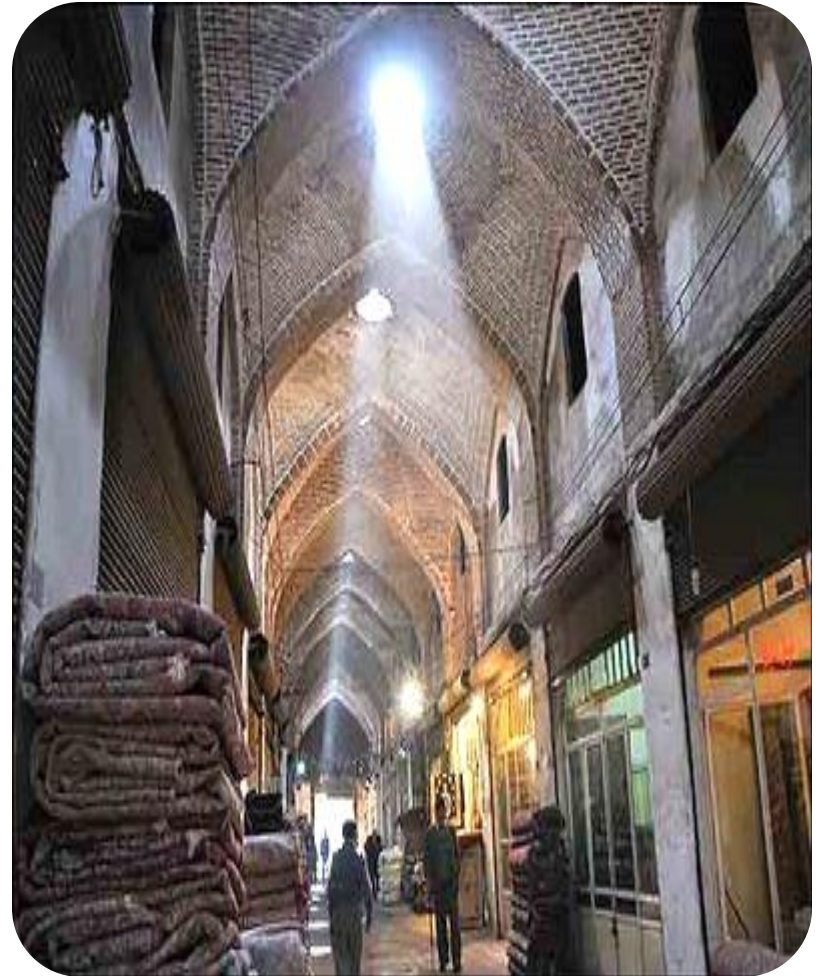
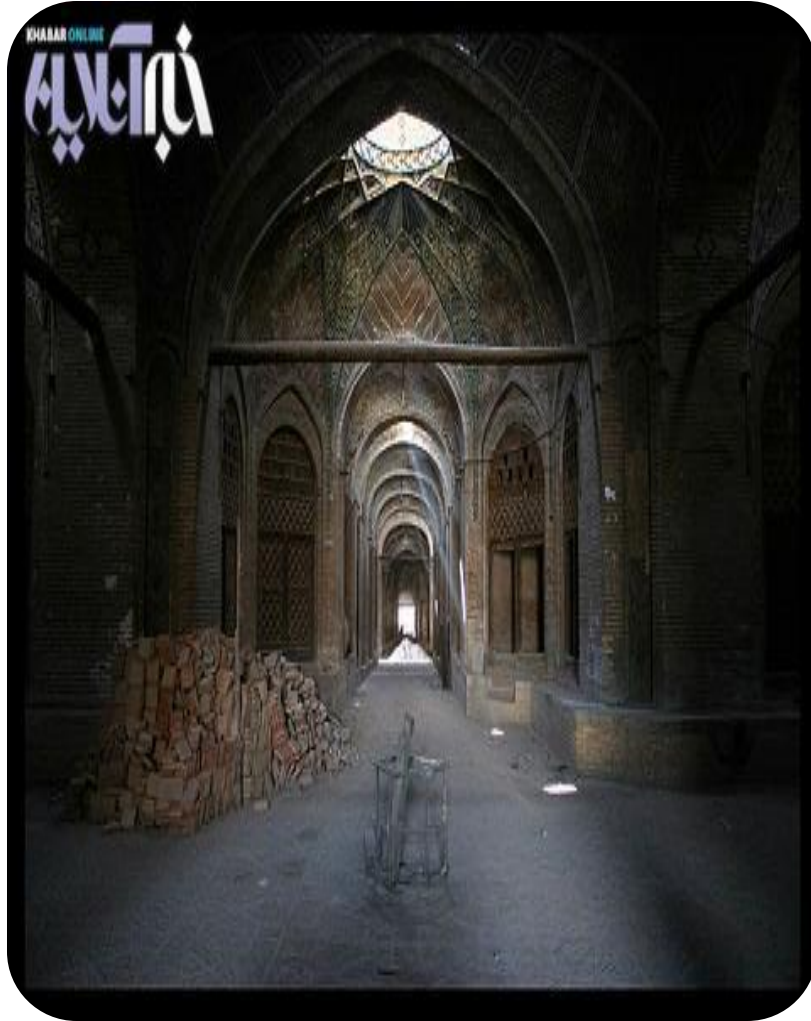
سرای سعدالسلطنه

چهارسوق کا (روانسرای سعدالسلطنه) (سرای سعادت)

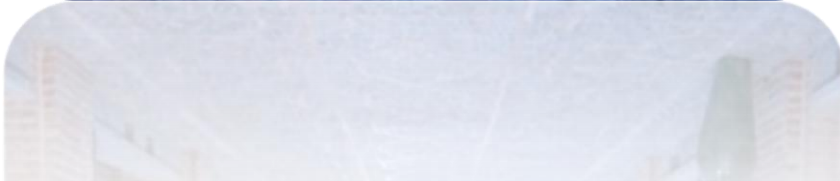
درب ورودی گرمابه رضوی در راسته وزیر کاروانسرای سعدالسلطنه

سرای رضوی: بنای کاروانسرای رضوی بنابر گفته های مختلف ، متعلق به عصر سلطنت شاه تهماسب صفوی یا عهد سلطنت فتمعلی شاه قاجار است. این سرا به صورت دو ایوانی ساخته شده و مجموعه ی مجره ها در دو طبقه گرداگرد میاط مستطیل شکل آن را فرا گرفته اند. مجره های موجود در زوایه اضلاع، به صورت سه گوش ساخته شده و طاق نماهایی با عمق و عرض بیشتر دارند و در لپکی سقف طاق نمای آنها، تزیینات آجرکاری به شیوه حصیری دیده می شود. هشتی مرکزی ایوان غربی که با در بزرگی به بازار بزازها متصل می شود، دارای گنبدی آجری با کاشیکاری زیبا است. این سرا در گذشته به صورت کاروانسرا بود و از آن به عنوان بارانداز کاروانیان و شترخان (کاروانسرائی که مخصوص شتران بود) آن برای چهارپایان آن ها استفاده می شد.

تیمچه سرباز: بنای دو طبقه تیمچه سرباز در شمال قیصریه قرار دارد. در ورودی این تیمچه دارای قوس کلیل است. لپکی های طاق نمای مجره های آن با کاشی های زرد و صورتی که نمایشگر صحنه های شکار، گل و بوته و پرندگان اند، تزئین گردیده اند. درها نیز دارای اُرسی های چوبی بسیار زیبایی می باشند

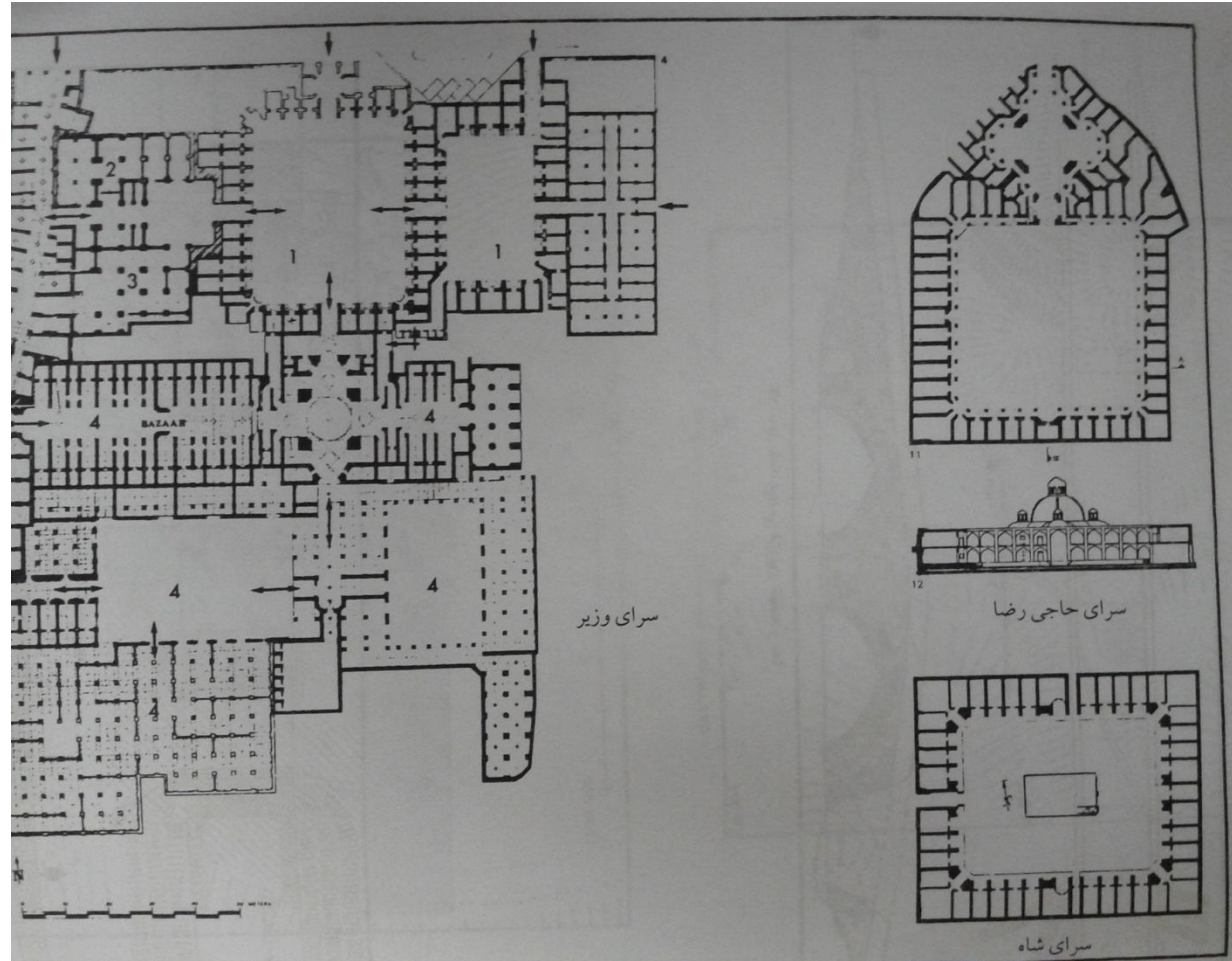

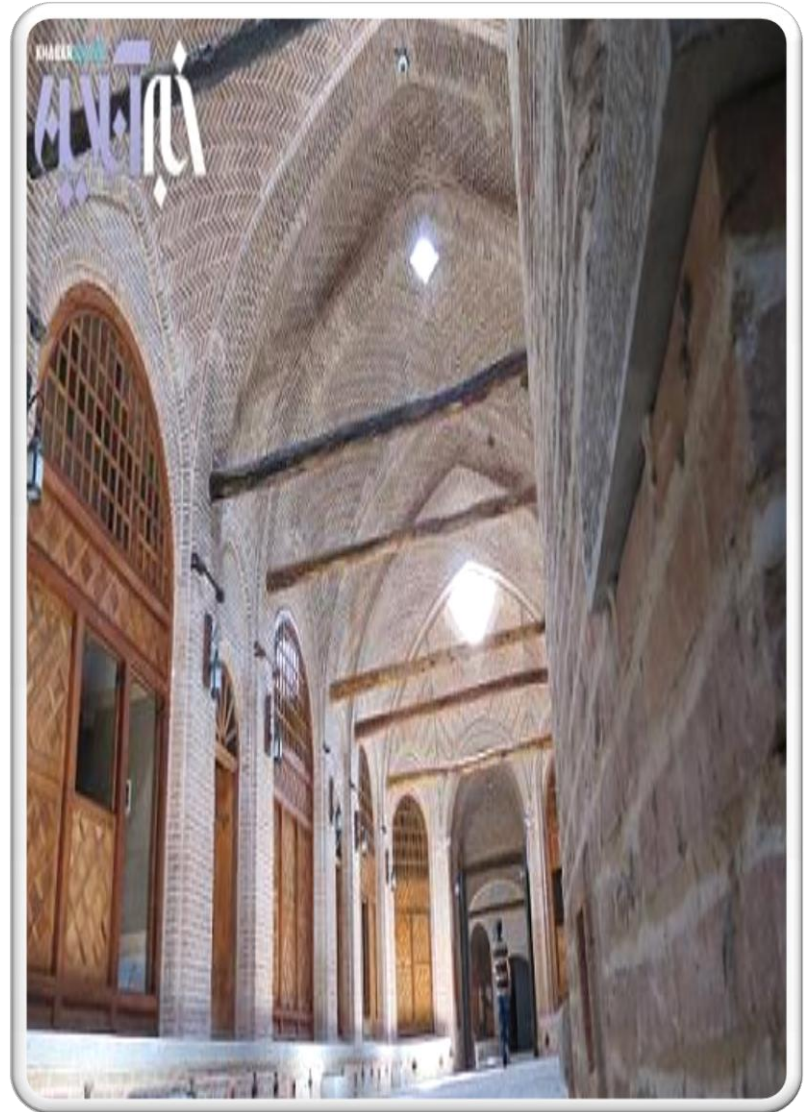
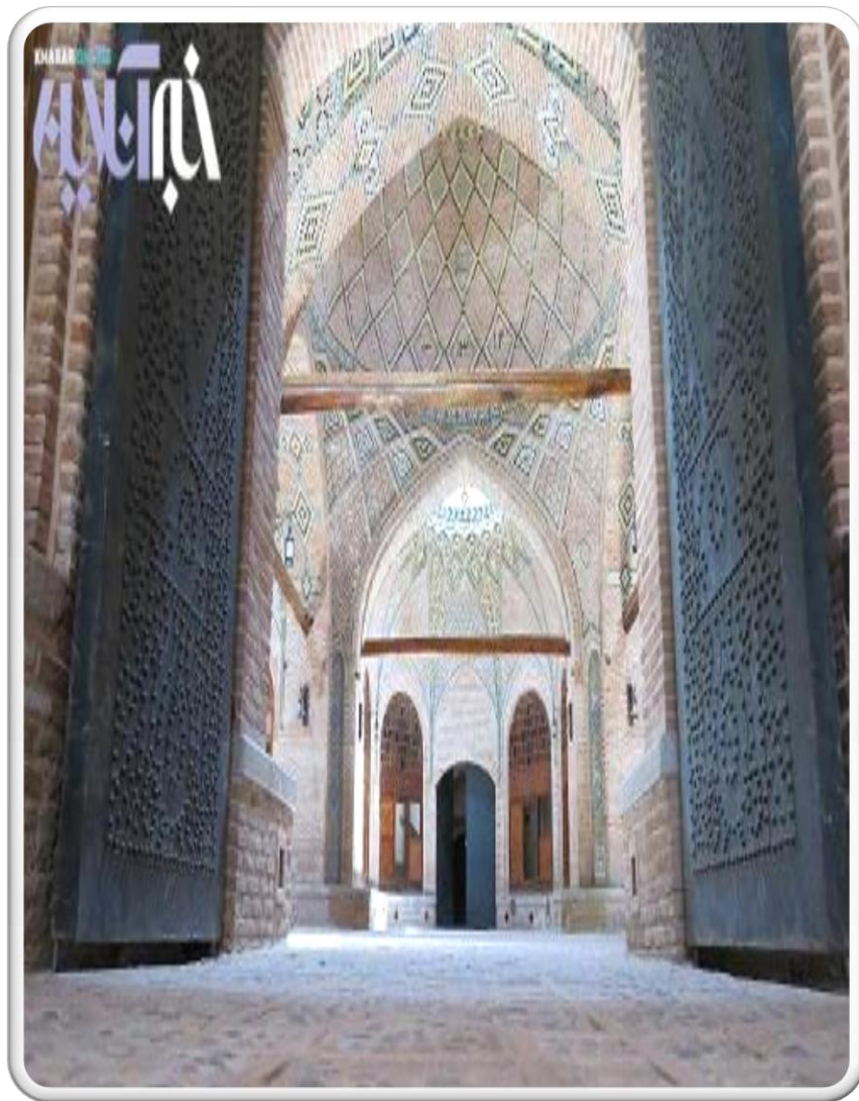
تیمچه سرپوشیده: این تیمچه در جنوب قیصریه قرار گرفته است و روی آن با سقفی پوشیده شده است. این تیمچه بنایی است دو طبقه که مجردهای آن محل کار بازرگانان و تاجران قزوین است.

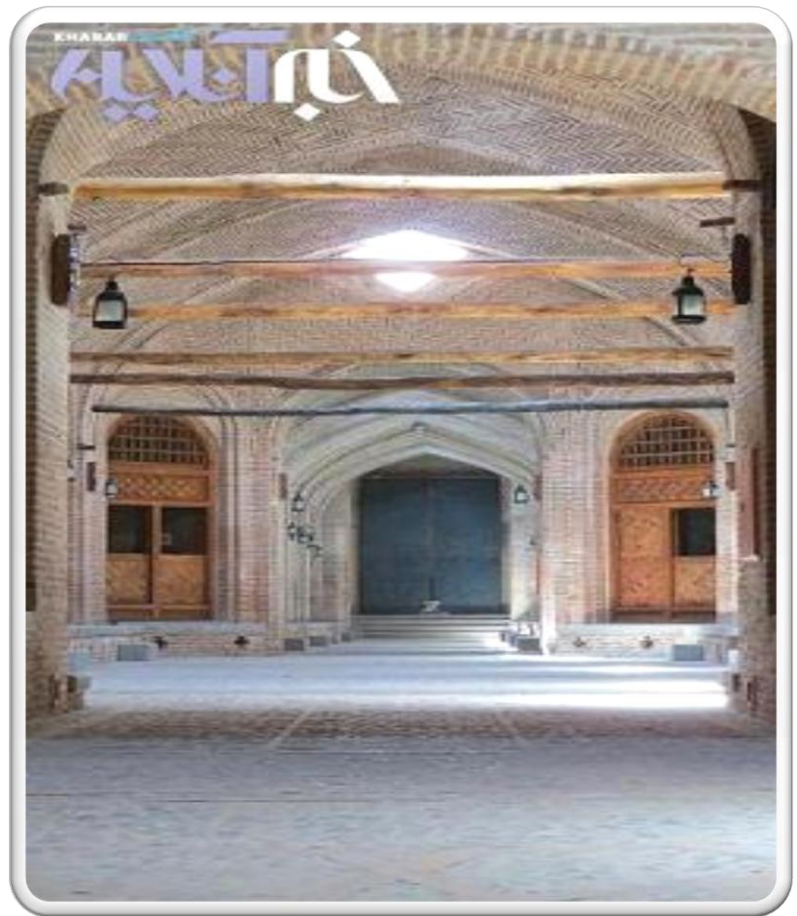
تیمچه حاج سید کاظم: در میان بازار، روبه روی راسته سراچه‌ها، تیمچه سرپوشیده کوچکی قرار دارد که تعدادی از بازرگانان از جمله خود «حاج سید کاظم چرم‌فروش» در آن تجارت می‌کرده‌اند. هم‌اکنون، این تیمچه مرکز چرم‌فروشی و بار فروشی است.

تیمچه رضوی: این تیمچه به سرمایه «حاج سید ابوالقاسم رضوی اصفهانی» ساخته شده است. این شخص تجارتخانه خود را که در سرای سعادت بازار قزوین بود، به اینجا انتقال داده بود و انحصاراً از این تیمچه استفاده می‌کرد. اکنون این تیمچه در دست بازماندگان اوست و به چوب‌فروشی تبدیل شده است. تیمچه درویش‌مهدی: این تیمچه در میان چهارسوق بزرگ و حمام جلودار، و در برابر در جنوبی سرای ضرابخانه واقع شده است. این تیمچه قبلاً جایگاه شاهین‌سازها بود، ولی در حال حاضر بار فروشی است.

تیمچه حاج محمد تقی: این تیمچه که بانی آن «حاج محمد تقی یزدی» بوده است، در بازار آهن‌گرها واقع شده است و در حال حاضر بارفروشی است.

منابع :

- آشنایی با معماری اسلامی ایران ، محمد کریم پیرنیا
- سبک شناسی معماری ایران ، محمد کریم پیرنیا ؛ غلامحسین معماریان
- گنجنامه بناهای بازار ، کامبیز حاجی قاسمی
- بازارهای ایرانی ، حسین سلطان زاده
- بررسی اقلیمی ابنیه سنتی ، وحید قبادیان
- تاریخ هنر معماری ایران ، محمد یوسف کیانی
- آشنایی با بناهای تاریخی ، سید مهدی میردانش

my-architect.ir